

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

Yetmişikinci İçtima

22 Kânunuevvel 1339 Cumartesi

Münderecat

	Sayfa		Sayfa
1. — Zaptı sabık hulâsası	385	darma ve imalâtı Harbiyenin 1339 senesi bütçelerine tahsisatı munzamma ilâvesine dair lâyhahai kanuniye (1/400)	386
2. — Sualler	386	2. — 16 Mart 1336 tarihinden mukad-dem tahsis olunan hidematı vataniye maaşatının devamı tediyesi hakkında lâyhahai kanuniye (1/401)	386
1. — Bayezid Mebusu Süleyman Sudi Beyin, Şehit Kaymakam Abdüllkadir ve Müllâzım Cemal beylerin eytamlarıyla tekaüt Müllâzım Cuma Efendinin mütarakim maaşatı hakkında Maliye Vekâletinden sual takriri (6/83)	386	Teklif	386
2. — Bolu Mebusu Mehmed Vasfi Efendinin, Ağnam Rüsümünün Nisanda cıbayeti hakkında tanzim edilecek nizamnameye dair Maliye Vekâletinden sual takriri (6/86)	386	1. — Çorum Mebusu İsmail Kemal Beyin, Tedrisatı iptidaiye Kanununun bâzı maddelerinin tadiline dair teklifi kanunisi (2/235)	386
3. — Zonguldak Mebusu Halil Beyin derdest edilen çetelerin miktarına dair Dahiliye Vekâletinden sual takriri (6/84)	386	Mazbatalar	386
4. — Dersim Mebusu Feridun Fikri Beyin, ıslahatı adliye için İstanbul'daki mütehassus komisyonların mesaisi hakkında Adliye Vekâletinden sual takriri (6/85)	386	1. — Sabık Canık Mebusu Şükrü Beyin, Ziraat Bankasının Hazinei Maliyedeki matlubatının sureti tesviyesine ve mezkûr bankanın Şarki - Anadolu demiryollarının inşa ve işletilmesi maksadiyle teşkili mukarrer Türk Anonim Şirketine müessis sıfatıyla iştirak edebilmesine dair (2/116) numaralı teklifi kanunisinin reddine dair İktisat ve Nafia encümenleri mazbataları	386,389
3. — Evrakı varide	386		
Lâyhahalar	386		
1. — Müdafaai Milliye, Bahriye, Jan-			

2. — Gümüşane Mebusu Zeki Beyin, Cuma günleri bîlümum mağaza ve ticarethanelerin mesdut bulunmasına dair teklifi (2/218) ve Mentеше Mebusu Şükrü Kaya Beyle rüfekasının Cuma tatili hakkında (2/226) numaralı teklifi kanunisi ve İktisat Encümeni mazbatası 389:390

3. — Hizmeti fiiliyei askeriye nin tenkisi müddetine aidolmak üzere Mükellefiyeti Askeriye Kanununun beşinci maddesinin tadili hakkında (1/268) numaralı lâyiha i kanuniye ile Mükellefiyeti Askeriye Kanununun 118 ve 121 nei maddelerinin tadiline dair kanun lâyihasının (1/388) bir defa da Muvazenei Maliye Encümenine tevdiine dair Müdafaa i Milliye Encümeni mazbatası. 390

Takrir

1. — Karesi Mebusu Vehbi Beyin, 1340 bütçesinin Kânunusani iptidasında müzakeresine başlanabilmek için Encümenden çıkan nüshanın biran evvel tab'ı ve tevziine dair takriri 390:391

4. — Azayı kiram muamelâta

1. — Muvazenei Maliye Encümenine Hakkâri Mebusu Asaf Beyin yerine bir 402

zâtın intihabına dair Encümen Riyaseti tezkeresi 402:403

5. — Müzakere edilen mevad 391

1. — Altın ve ufaklık para darbı hakkında bir karar istihsaline dair İcra Vekilleri Heyeti Riyasetinin (3/147) numaralı tezkeresi ve Muvazenei Maliye ve Kanunu Eşasi encümenleri mazbatası 391:401

2. — Zafer ve sulh şerefine erbabı şekavetle fiili şen'i mahkûmları müstesna olmak üzere sülüsanı müddeti cezaiyelerini ikmal eden mahkûminin bakıyei müddeti cezaiyelerinin affına ve müebbet kürek ve kalebentlik ve nefye mahkûm olanların cezarının da onbeş seneye tahviline dair kanun lâyihası (1/229), Bozok Mebusu Hamdi Beyin, Affı umumi ve müecceliyeti askeriye vergisi hakkında kanun teklifi (2/58), İstanbul Mebusu Abdurrahman Şeref Beyin, Affa ait lâyihaların bir araya toplanarak affı umumiye tahviline dair takriri (4/110), Urfa Mebusu Şeyh Saffet Efendi ile rüfekasının, affı umumiye mütaallik lâyihaların müstacelen müzakeresi hakkında takriri ve Dahiliye ve Adliye encümenlerinden mürekkep Müşterek Encümen mazbatası 403:418

BİRİNCİ CELSE

Bed'i müzakerat; saat : 1,35

REİS — Fethi Beyefendi**KÂTIPLER : Kemal B. (Adana), Ragıb B. (Zonguldak)**

REİS — Celseyi açıyorum; zaptı sabık hulâsası okunacak :

1. — ZAPTI SABIK HULÂSASI*Birinci Celse*

Birinci Celse Birinci Reisvekili Sabri Beyefendinin tahtı Riyasetlerinde bilinik zaptı sabık hulâsası kıraat ve tashihan kabul olundu. Evrakı varide aid oldukları mahallere havale edilerek 1340 bütçesi hakkında Muvazenei Maliye Encümeninin Cumartesi günü izahat vermesi karargir oldu. Ruznamenin otuzikinci maddesini teşkil eden altı mâlûl mahkûmun aflarına dair Adliye Encümeni mazbatasının müstacelen ve tercihan müzakeresi kabul edildi. Menhubat Komisyonu âzalarına hakkı huzur olarak verilecek ücretlere dair Ertuğrul Mebusu Halil Beyin sual takririne Maliye Vekilinin ve Millî Mücadelede şehit düşen Karkagaçlı Emin Efendi ailesi hakkında ne muamele yapıldığına dair Karesi Mebusu Vehbi Beyin sual takririne Müdafaa-i Milliye Vekilinin verdikleri cevaplar istima olundu. Karesi Mebusu Vehbi Beyin Şehit ve mâlûl olan Milis zâbitan ve efrat aileleri hakkında muvazaf zâbitan ve efrak hakkındaki muamelenin tabikına dair takriri müstaceliyet kararıyla Müdafaa-i Milliye Encümenine havale edildi. Müstaceliyetle müzakeresi kabul edilen altı mâlûl mahkûmun aflarına dair Adliye Encümeni mazbatasını ledelkırae aynen kabul ve mahkûmünün tarik bedelâtı nakdiyesinin teciline dair Kanununun ikinci müzakeresi bilicra kabul edildi. Malmüdürlüğünün vekâletçe tâyini hakkında lâyihai kanuniyenin müzakeresine iptidar olunmuş ise de vukubulan talep üzerine Dahiliye Encümenine havale edildi. Mütaakıben Cemiyetler Kanununa madde müzeyyele ilâvesine dair, lâyihai kanuniyenin müzakeresine geçilerek aynen kabul ve Rûsumu Belediye Kanununun ikinci ve ondördüncü maddelerinin tadiline dair lâyihai kanuniye bilmüzakere birinci, ikinci ve dördüncü mad-

deleri aynen, üçüncü maddesi tadilen kabul edilerek berayı teneffüs celse tatil olundu.

İkinci Celse

Sabri Beyefendinin Riyasetleriyle küşadedilerek Rûsumu Belediye Kanununun ikinci ve ondördüncü maddelerinin tadiline dair Birinci Celsede kabul edilen lâyihai kanuniyenin heyeti umumiyesi tâyini esami ile reyeye vaz'olundu. Badehu seferberlikte vaz'ıyeci edilecek emakin hakkındaki Kanunun tadiline dair lâyihanın müzakeresine biliptidar birinci ve üçüncü maddeleri tadilen, ikinci ve dördüncü maddeleri aynen kabul olundu. Ordulardaki fazla hayvanatın muhtacını zürraa sureti tevzii hakkındaki Muvazenei Maliye Encümeni mazbatasını müzakere ve kabul edildi. Memurîni mülkiye tekaüt Kanununun tadiline dair teklifi kanuninin müzakeresiyle neticede maddeler ve heyeti umumiyesi aynen kabul olundu. Dersim Mebusu Feridun Fikri Beyle rüfekasının, ruznamenin 39 neu maddesinde hiyaseti vataniyeden mahkûm yüzbaşı İsmail Hakkı Efendinin affı hakkındaki lâyihanın müstacelen müzakeresine dair takriri kabul edildi. Mütaakıben meclisi idare âzalarının vergi kaydı hakkındaki teklifi kanuninin müzakeresine geçildi. Bir müddet müzakere cereyan ettikten sonra mevcut takrirlerle birlikte Dahiliye Encümenine iadesi karargir oldu. Rûsum Belediye Kanununun ikinci ve ondördüncü maddelerinin tadiline dair lâyihanın 135 reyeye kabul edildiği Makamı Riyasetten bittebliğ Cumartesi günü içtima edilmek üzere Celseye nihayet verildi.

Reis
Ali FethiKâtip
Adana
KemalKâtip
Zonguldak
Ragıb

2. — SUALLER

1. — *Bayezid Mebusu Süleyman Sudi Beyin, Şehit Kaymakam Abdülkadir Bey ve Mülâzim Cemal Efendi eytamiyle müteakıt Mülâzim Cuma efendinin müterakim maaşlarının tesviye edilmemesi esbabı hakkında sul takriri (6/83) Maliye Vekâletine,*

2. — *Bolu Mebusu Mehmed Vasfi Beyin, Ağnam Rüsumunun Nisanda cibayeti hakkında tanzim edilecek nizamnameye dair sul takriri (6/86) Maliye Vekâletine,*

3. — *Zonguldak Mebusu Halil Beyin, derdest edilen çetelerin miktarına dair sul takriri (6/84) Dahiliye Vekâletine,*

4. — *Dersim Mebusu Feridun Fikri Beyin, İslahatı adliye için İstanbul'daki Mutehassıs komisyonların mesaisine dair sul takriri (6/85) Adliye Vekâletine tebliğ edilmiştir.*

REİS — Zaptı sabık hakkında bir mütalâa var mı efendim? Zaptı sabık hulâsası aynen kabul edilmiştir.

OSMAN KADRİ B. (Muş) — Reis Bey müsaade buyurursanız bir şey arz edeyim.

REİS — Zaptı sabık hakkında mı? Şimdi

sordum; zatiâliniz bir şey söylemediniz. (Zaptı sabık kabul edildi, sesleri)

OSMAN KADRİ B. (Muş) — Muhterem efendiler dünkü gün Meclisi Âlide, müzakere esnasında kendimi de ithal etmek üzere rüesayı idariyenin hayatını ifade ederken Muhterem Vehbi Beyefendi Hazretleri, «kem söz, kem akçe sahibinindir; iade ediyorum.» gibi bir cümle asabiye sarf buyurdular. Bendeniz bir kanaat arz ettim. Ve kanaatimi amelî bir esas dâhilinde yürüttüm. Kemlik murâdetmedim ve kem de söylemedim. Eğer zatiâlileri kabul ederek.

REİS — Zaptı sabık okunmuştur. Onun hakkında bir mütalâa dermeyen buyuruyor musunuz?

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Zaptı sabık hulâsasında ifade buyurdıkları cihet münderiç değildir ki, zaptı sabık itiraz ediyorlar.

OSMAN KADRİ B. (Muş) — Bendenizin sözlerimin kem olduğunu kabul ederek iade buyurmuşlarsa, eğer Meclisi Âli, bu sözleri geri alırmazlarsa içtima ettirdikleri kemlikleri maalesef, maalkem velkiyfiye kendilerine iade ediyorum.

3. — EVRAKI VARİDE

Lâyhahalar

1. — *Müdafaai Milliye, Bahriye, Jandarma ve İmalâtı Harbiyenin 1339 senesi bütçelerine tahsisatı munzamma ilâvesine dair lâyhâi kanuniye var (Muvazenei Maliye Encümenine) (1/400)*

2. — *16 Mart 1336 tarihinden mukaddem tahsis olunan hidematı vataniye maaşatının devamı tediyesi hakkında lâyhâi kanuniye (1/401) (Muvazenei Maliye Encümenine)*

Teklif

1. — *Çorum Mebusu İsmail Kemal Beyin, Tedrisatı iptidaiye Kanununun bâzı maddelerinin tadiline dair kanun teklifi (2/235) (Lâyhâ Encümenine)*

Mazbatalar

1. — *Canik (Sabık) Mebusu Şükrü Beyin, Ziraat Bankasının Hazinesi Maliyedeki matlubatının*

sureti tesviyesine ve mezkûr bankanın Şarki - Anadolu demiryollarının inşa ve işletmesi maksadiyle teşkili mukarrer Türk Anonim Şirketine müessis sıfatiyle iştirak edebilmesine dair (2/116) numaralı teklifi kanunisinin reddine dair İktisat ve Nafia encümenleri mazbataları :

B. M. M. Riyaseti Celilesine

Hulâsa : Ziraat Bankasının Hazinesi Maliyedeki matlubatının sureti tesviyesine ve mezkûr bankanın Şarki - Anadolu demiryollarının inşa ve işletilmesi maksadiyle teşkili mukarrer Türk Anonim Şirketine müessis sıfatiyle iştirak edebilmesine dair lâyhânın esbabı mucibesidir.

Şarki - Anadolu demiryollarının inşasıyla işletilmesi imtiyazını mutazammın Nafia Vekâletiyle Otoman Amerikan Deveopman Kumpani vekilleri beyinde takarrür edip Heyeti Vekilece badettasdik Meclisi Âliye takdim kılınan lâyhâi kanuniye ile ona merbut mukavelenamei

esasının dördüncü maddesine taahhüdatı vakıasını mevkiî fiile getirebilmek için mezkûr kumpanya tarafından muayyen müddet zarfında bir Türk Anonim Şirketi teşkil olunacağı ve işbu şirketin hisse senedatından nısfının otuzbir gün zarfında Türk tebaasından zuhur edecek taliplerin emrine âmade bulundurulacağı ve bu müddette Türk tebaası tarafından rağbet gösterilmeyen hisse senedatı diğer müşterilere yani ecnebilere satmak hususunda şirketin serbest bulunacağı zikir ve beyan olunmaktadır. Vilâyatı Şarkiyenin müstaidolduğu umran ve terakkiyatın husulünü ve havalii mezkûrede menafii tabiiyei servetin esbabı inkişafını teshil ile halkın muhtacaldığı refah ve saadetin teminine âmil esası olacak mahiyette bulunan hututu mezkûreyi tesis ve muayyen mesefe dâhilinde tesadüf edilecek mekşuf ve gayrimekşuf madenleri işbu demiryollarıyla beraber işletmek hukuk imtiyaziyesini haiz bulunacak olan mezkûr şirketin istikbalen memleketin hayatı iktisadiyesinde fevkalâde bir mevki işgal edeceği muhtacı izah değildir. Şu hale nazaran «Türk Anonim Şirketi» ismini taşıyacak olan mezkûr şirketin hakkı tesis ve idaresinde efradı milletimizin gerek doğrudan doğruya gerek bilvasıta kabil ve mümkün olduğu kadar salâhiyeti fiiliyeyi haiz olabilmesini temin edecek esbabın şimdiden teemmül ve istihzarına tevessül etmek ve Meclisi Âli için gayrikabili ihmal bir vazife telâkki edilmesi icabeder. İşte bu kanaatin ilhamıyla mülâhazatı âtiyenin arzını vazifeden addetmekteyim. Anifûlarz teşekkül edecek anonim şirketinin Hükümetçe tetkik ve tasdik olunacak Nizamnamei Dahilisine millî menafiiimizin vikaye ve sıyaneti için bâzı kuyut ve şurut vaz' ve ithali tahmin olunabilirse de bu misillü kuyudu mutasavverinin derecesi kuvvet ve müessiriyeti nihayet teminatı mânaviye hududunu tecavüz edemeyeceği ve bu muazzam müessesenin umuru idaresi sahibi sermaye olacak ecanibin eyadii inhisarında kalacağı ve onların da yalnız ve yalnız kendi sermayelerinin tesmirinden ve kendilerine taallük eden âzami menfaatlerin temininden maada hiçbir şey düşünmeyecekleri emsali mevcudesiyle sabit olmuş hakayik cümlesinden olmasına göre böyle ekseriya kâğıt üzerinde harfi meyyit halinde kalan kuyut ve şeraiti zaifeye rabıt ümidetmekten ziyade hukuk ve menafii memleketin mümkün olabildiği kadar sıyanetini teyit

için müessesesi mezkûreye âzami sermayei milliyenin iştirakini temin edecek maddi ve ciddî tedbirler ittihazı lâzımgelir.

Filhakika mezkûr imtiyaz mukavelenamei esasısının dördüncü maddesi; teşekkül edecek şirketin ihraceyliyeceği hisse senedatının nısfı otuzbir gün gibi mahdut bir müddet için Türk tebaasının talep ve rağbetine arz edileceğini kaydetmekte ise de halihazırdaki hududu millî dâhilinde tedavül etmekte bulunan sermayei nakdiyenin derecesi, hakiki ve millî sermaye ile teşekkül etmiş banka, müessesatı ticariye, sınaie gibi malî, iktisadi teşkilâtımızın nedret ve mefkudiyeti nazarı dikkate alındığı halde maddei mezkûre ile temin edilmek istenildiği zâhir olan maksadı millînin imkân husulünü tasavvur etmek büyük bir safderunluk olur. Çünkü: Harbi Umumi içinde Hükümeti sabıkaca ihracedilen evrakı nakdiyenin eyadii nasda mebzuken mütadavil bulunduğu zamanlarda teşkiline teşebbüs olunan itibarı millî bankasıyla akdolan istikrazı dahilî için Hükümeti mezkûrenin bütün vesaiti icraiye ve teşklâtı mahsusiyale Paytahtan itibaren en uzak nahiye merkezlerine varıncaya kadar sarf ettiği mesaii musırraneyeye mukabil istihsal edilebilmiş olan netayıç malûmdur. Bu iki teşebbüsü malînin vukubulduğu zaman ile halihazırdaki millî hudut farkı ve her iki zamanda mevcudiyeti tahmin olunabilen sermayei mütedavilenin derecesi mukayese edilecek olursa Şarki - Anadolu demiryollarının inşa ve işletmesi için teşkili mukarrer bulunan «Türk Anonim Şirketi» namına sarf olunacak gayret ve mesainin mahiyeti ne olursa olsun elde edilecek muvaffakiyet, müessesesi mezkûrenin istikbalen memleketin iktisadi hayatında işgal edeceği mevkie nisbetle hiç mesabesinde kalacağı taayyün eder. Binaenaleyh müessesesi mezkûrenin deruhde edeceği umurun idaresinde ârayı millînin mehmaemken haizi nüfuz ve tesir olabilmesini teminen yine imtiyaz mukavelenamei müzeyyesinin üçüncü maddesiyle «bedelleri mukabilinde şirkete devri» Hükümetçe taahhüdülanın Ankara - Sivas, Samsun - Sivas demiryollarıyla Samsun Limanna aidolarak evelce izhar edilmiş olan bilcümle evrakı fenniye ve inşa kılınmış olan tesviyei turabiye ve imalâtı sınaie ile bilûmum mebani ve alât ve edevatı sabite ve nuhar-

Kâtip	
Ertuğrul	Bolu
Ahmet İffet	Şükrü
Adana	Konya
Zamir	Hacı Bekir
Kozan	Kastamonu
Ali Saiib	Mehmed Fuad
İzmir	İçel
Rahmi	Mehmed Hilmi
	Edirne
	Faik

REİS — Efendim Nafia ve İktisat Encümenlerinin mazbatasını reyî âlilerine vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Aksini reyî âlilerine arz ediyorum. Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın. Nafia ve İktisat encümenlerinin mazbatasını kabul edilmiştir.

2. — *Gümüşane Mebusu Zeki Beyin, Cuma günleri bilûmum mağaza ve ticarethanelerin mesdud bulunmasına (2/218) ve Mentese Mebusu Şükrü Kaya Bey ve rüfekasının Cuma tatili hakkında kanun teklifleri (2/226) ve İktisat Encümeni mazbatasını...*

İKTİSAT ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRİRİ YUSUF AKÇURA B. (İstanbul) — Arkadaşlar Cuma tatiline aidolan ve şimdi münderecatı kısmen bildirilmiş olan lâyihaî kanuniyenin, gerek İktisat Encümeni Mazbata Muharriri sıfatıyla, gerek İstanbul Mebusu olmak sıfatıyla müstacel ruznameye alınmasını teklif ediyorum. Bir de bu tatil günlerinde ez-cümle büyük şehirlerde, bilhassa İstanbul'da bir hayli teşevvüşat vardır. Meselâ Boğazın iki tarafında, yahut Haliç'in cenup veyahut şimalinde bulunan dükkân ve mağazalar, aynı vechile kapatılmakta ve bundan bilhassa bizce, menafiinin müdafaası lâzımgelen tüccar ve esnaf mutazarrır olmaktadır. Bütün bu nıkati nazardan dolayı bir an evvel bu teklifin müzakeresi lâzımgelir. Binaenaleyh lütfen müstacel ruznameye alınmasını kabul buyurmanızı rica ediyorum. (Kabul sesleri)

REİS — Efendim Cuma tatili hakkındaki teklifi kanuninin müstacel ruznameye...

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarî Şarki) — Reis Bey talep pek muvafıktır. Yalnız istical tekliflerinin tahriren olması meşruttur efendim. Onun için rica ederiz, tahriri teklif yapmışlar.

YUSUF AKÇURA B. (İstanbul) — Yazayım efendim.

REİS — Efendim şimdiye kadar vâkı olmamıştır.

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. (Gümüşane) — Reis Bey Nizamname sarıhtır, tahriri olacaktır.

SÜLEYMAN B. (Bozok) — Efendim müstaceliyet teklifi ya Hükümet tarafından veya hut teklif sahibi tarafından hini tevdiinde veya ruznameye alınıp da müzakeresi başlayacağı sırada teklif edilebilir Şayet İktisat Encümeni mazbatasında müstaceliyet teklif olunmuşsa şimdi mazbata okunur, ruznameye girer.

ZEKİ B. (Gümüşane) — Esasında müstaceliyet vardır.

ŞÜKRÜ KAYA B. (Menteşe) — Süleyman Sırrı Beyefendimin işaret buyurdukları usule mutabık olmak üzere benzeniz teklif sahibi olmak sıfatıyla müstaceliyetle müzakeresini teklif ediyorum.

FERİDUN FİKRİ B. (Dersim) — Bunda aksanı cezaiye vardır. Heyeti belediyeye bir ay hapis cezası vermek hakkı veriliyor. Binaenaleyh encümene havalesi lâzımgelir. (Hayır sesleri) Sonra tatbikatta Meclis bundan dolayı mütekevvin birtakım hatalar karşısında kalmamış.

VEHİ B. (Karesi) — Efendim benzeniz de müstaceliyet taraftarıyım. Ve bir an evvel çıkmalıdır. Fakat Adliye Encümenine gitmemesine bâdi değildir. Usulen Adliye Encümenine gitmelidir. Telâş etmiyelim. Müstacel ruznamedeki mevaddı çıkarıncaya kadar onlar getirirler. Zaten müstacel ruznamedeki mevad ancak onbeş güne kadar neticelenir. Rica ederiz, o vakte kadar getirirler. Şimdi müstaceliyet kabul edersek onlar da getirirler. Nizamnameye riayet etmiş olalım.

REİS — Efendim Adliye Encümenine havalesi teklif buyuruluyor. Adliye Encümenine havalesini kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın. Aksini kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Adliye Encümenine havalesi kabul edilmiştir. Bundan sonra lâyihaî kanuniyenin müstacelen ruznameye alınarak müzakeresini reyî âlilerine vaz'edeceğim. Bu hususta bir teklifi tahriri aldım. İstanbul Mebusu ve İktisat Encümeni

Mazbata Muharriri Yusuf Akçura Bey tarafından vâkı olmuştur. Arz edeceğim :

Riyaseti Celileye

Cuma tatilleri hakkındaki teklifi kanunilerin müstacel ruznameye alınmasını teklif ve rica ederim.

İstanbul
Yusuf Akçura

REİS — Cuma tatilleri hakkındaki kanun tekliflerinin müstacel ruznameye alınmasını kabul edenler lütfen el kaldırsın. Aksini reye vaz'edeceğim. Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın. Müstacel ruznameye alınması kabul edilmiştir.

Efendim Encümene gidecek, ondan sonra müstacel ruznameye alınacaktır.

YUSUF AKÇURA B. (İstanbul) — Efendim Encümeninden rica ederiz ki, ruznamede sırası gelinceye kadar ikmal etsin.

REİS — Adliye Encümenine gitmesi esas itibariyle takarrür etmiştir. Adliye Encümeninden geldikten sonra müstacel ruznameye alınacaktır.

3. — *Hizmeti fülîyei askeriye nin tenkisi müddetine aidolmak üzere Mükellefiyeti askeriye Kanununun beşinci maddesinin tadili hakkında ki (1/398) numaralı lâyiha kanuniye ile Mükellefiyeti askeriye Kanununun 118 ve 121 nci maddelerinin tadiline dair kanun lâyihasının (1/388) bir defa da Muvazenei Maliye Encümenine tevdiine dair Müdafaa-i Milliye Encümeni mazbatası.*

REİS — Efendim malûmuâliniz bu kanunla tevhidten müzakere edilmek üzere tehir edilen ruznamenin sekizinci maddesindeki lâyiha kanuniye vardır. Gerek o kanun lâyihasının ve gerekse bu kanun lâyihasının bir defa da Muvazenei Maliye Encümenine havalesini, Müdafaa-i Milliye Encümeni teklif ediyor. Reyî âlinize vaz'ediyorum. Bu iki teklifin, bu iki kanun lâyihasının tevhidten Muvazenei Maliye Encümenine havalesini kabul edenler lütfen ellerini kaldırsınlar. Aksini reye vaz'ediyorum. Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın. Muvazenei Maliye Encümenine havalesi kabul edildi.

Takrir

1. — *Karesi Mebusu Vehbi Beyin, 1340 bütçesinin Kânunusani iptidasında müzakeresine başlanabilmek için encümeninden çıkan nüshasının biran evvel tabı ve tevziine dair takriri var.*

Riyaseti Celileye

Meclisi Âlinin en mühim vazifelerinden biri de bütçe tetkikidir. Malî senenin girmesinden evvel bütçenin tetkiki bitmek lâzımdır. Tetkik ise iki ayda ancak olabilir. Kânunusani iptidasında Heyeti Umumiyece bütçenin müzakeresine başlanmak üzere biran evvel encümeninden çıkan nüshanın tabı ve tevziini teklif eylerim.

Karesi

Mehmed Vehbi

REİS — Efendim Heyeti Celilenize, geçen Perşembe günü 1340 bütçesi hakkında Muvazenei Maliye Encümeninden izahat alınmasına muvafakat buyurulmuştu. Bu noktai nazardan Muvazenei Maliye Encümeni, Heyeti Celilenize bu hususta izahat verecektir.

MUVAZENEİ MALİYE ENCÜMENİ REİSİ REŞAD B. (Saruhan) — Efendim müte-karribülhulûl olan 1340 senesi bütçesinin vaziyeti hakkında Heyeti Celilelerince gösterilen alâka ve endişeye encümen namına bilhassa arzı teşekkür ederim. 1340 bütçesi şimdiye kadar Heyeti Celilenize takdim edilmek lâzımgelirdi. Bunun için de affı âlilerini istirham eylerim. Zira 1339 bütçesinin kendine mahsus bir hususiyeti, bir fevkalâdeliği vardı. Malûmuâliniz 1339 bütçesi hakkında ikinci altı aylık Avans Kanununun ikinci maddesiyle Muvazenei Maliye Encümenine bir vazife ve salâhiyet vermişsiniz. Encümen Heyeti Celileniz namına 1339 bütçelerinin tetkik ve tesbitiyle meşgul olmuştur. Pek yakın zamana kadar bunu bitirdikten sonra 1340 bütçesinin tetkikına başlanmıştır. Ve bir kısmı bitmek üzeredir. Kânunusaninin birinci günü tetkiki hitam bulan bütçeleri peyderpey takdime başlayacağız. Kânunusaninin yedinci günü Heyeti Umumiyesi hakkında istediğiniz izahatı encümen namına arz edeceğiz. Efendim Kânunusaninin nihayet onbeşinde bütün bütçeleri Heyeti Celilelerine takdim etmiş bulunacağız. Binaenaleyh her ne izahat emir buyurursanız bunu Kânunusaninin haftasına kadar tehir buyurmanızı Heyeti Celileden rica ederim.

RECEB B. (Kütahya) — Efendim Kânunusaninin birinde yedisinde bütçeyi Meclise vereceğinizi beyan buyuruyorsunuz. Bütçenin heyeti umumiyesi, varidatı umumiyesi ile muhtemel varidatın yekûnu ile masarifatın yekûnu umumisi hakkındaki umumi tevazünü, umumi fikri takriben ne vakit Meclise vereceksiniz?

REŞAD B. (Saruhan) — Kânunusaninin yedinci veyahut sekizinci günü yani haftasında Kânunusanide belki 3 - 5 tanesini birden takdim edeceğiz. Malûmuâliniz Nizamnamei Dahilî mucibince tevziden sonra üzerinden 7 - 8 gün geç-

mek lâzımdır. Bu müddet; aynı zamanda bizim bütçenin heyeti umumiyesi hakkında izahat arz edeceğimiz zamana da tesadüf edecektir. İzahat emrederseniz o zaman... (Muvafık sesleri)

REİS — Muvazenei Maliye Encümeni Reisi izahatını bitirmiştir. Bugün müzakere edeceğimiz kanun evvelce Heyeti Celilenin verdiği karar mucibince her şeye tercihan müzakeresi iera edilecek olan darbedilecek meskûkât hakkında bir karar istihsaline dair İera Vekilleri Riyasetinin 3/47 numaralı tezkeresi ve Muvazenei Maliye ve Kanunu Esasi Encümeni mazbatalarıdır.

5. — MÜZAKERE EDİLEN MEVAD

1. — *Altın ve ufaklık para darbı hakkında bir karar istihsaline dair İera Vekilleri Heyeti Riyasetinin (3/47) numaralı tezkeresi ve Muvazenei Maliye ve Kanunu Esasi encümenleri mazbataları.*

T. B. M. M. Riyaseti Celilesine

Devletimizin alâmeti mahsusasını havi altın ve ufaklık para darbı hakkında Maliye Vekâletinin 19 . 8 . 1339 tarihli ve Muamelâtı Nakdiye ve Düyunu Umumiye Müdüriyeti 4568/266 numaralı tezkeresi İera Vekilleri Heyetinin 19 . 8 . 1339 tarihli içtimaında ledelkırâe bu bapta karar ittihazı zımında keyfiyetin Meclisi Âliye arzı takarrür etmekle esbabı mucibeyi havi Vekâleti müşarünileyhanın tezkeresi sureti musaddakasıyla darbedilecek meskûkâtın eşkâlini havi resimler aynen ve raptan arz ve takdim kılınmıştır efendim.

İera Vekilleri Heyeti Reisi
Ali Fethi

Maliye Vekâleti tezkeresi

İera Vekilleri Heyeti Riyaseti Celilesine

Her ne kadar elyevm madenî veya kâğıt para darp ve tabedilmiyorsa da lehülhamd velminne Hâkimiyeti Milliye esasına müstenit yeni Türkiye Devletinin gerek meskûkât, gerek bâzı vesaik ve evrak üzerine vaz'edilecek yeni bir alâmeti mahsusai devletin mevcudiyetini istilzam eylediği malûmu sâmiî Riyasetpenahileridir. Nasıl ki Harbi Umuminin vücuda getirdiği inkılâplar neticesinde doğup manzumei düveliyeye dâhil olan devletlerin her biri derhal kendilerine mahsus bir alâmet ittihaz ve

yeni sikke veya evrakı nakdiye darp ve tabeylemiştir.

9 Şubat 1333 tarihli Kanun mucibince ihraç olunup büyük kıymette evrakı nakdiye olarak bankaya mevdu karşılığı ahiz ve sarf olunmasına binaen karşılıksız kalan bir kuruşluk ve yüz paralık evrakı nakdiyenin yerine âtiyen gümüş ve nikel para darp ve mevkii tedavüle vaz'olunmak üzere tedricen mevkii tedavülden ref'i 2226 numaralı ve 30 Kânunusani 1339 tarihli kararname iktizasından bulunmuş ve nakatı âdideden fevaidi azimesi derkâr bulunmasına mebnî yüz paralık, beş, yirmi kuruşluk madenî ufaklıkların biran evvel darbı zarureti yevmen yeci fimen mütezayiden hissedilmekte olmasına ve bu suretle ufaklık darbına ait ayrıca bir lâyihai kanuniye derdesti takdim bulunmasına binaen sikkelere vaz'edilecek bir alâmeti devletin âcilen ittihazı lüzumu teyidedilmiştir.

Diğer taraftan gerek Hazinei Maliyede mevcut altınların ledeliktiza sikke haline ifrağı veyahut efrat elinde mevcut altınların harice çıkmasını menedecek esbaptan biri olmasına binaen darphaneye getirilecek altınlardan sikke yapılabilmesi de ayrıca teemmül edilmektedir.

Binaenaleyh darbolunacak altın veya ufaklık meskûkât için âcilen bir alâmeti mahsusai kabulü zaruri olunca tamamen yeni sikke şekilleri tanzim ettirilmesi vâridi hatır olursa da bu husus pek uzun zamana muhtacolduğu gibi tacili de iyi bir netice vermeyeceği muhakkak görüldüğünden şimdilik mevcut paralardaki eşkâli tadilen ihzar edilmiş resimler manzuru

Riyasetpenahileri olmak üzere arz ve takdim kılınmıştır.

Darbolunacak sikkenin bir cihetine tura yerine sülüs yazı ile «Türkiye Devleti» yazılması ve etrafına mevcut Türk liralарının tura etrafındaki defne dallarının altındaki şervanların hazfiyle bir kurdelâ ikame edilmek üzere ipkası ve diğer cihetine yine mevcut dallar ipka edilmek üzere ortasına ay yıldız içinde «Ankara 23 Nisan 1336» hakkedilmesi münasip görülmüştür.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti namına darbolunacak altınların şekil ve ayarlarının tebdili müşkül ve pek çok vakte dahi muhtaç bulunduğundan bu cihet âtiyen teemmül olunmak üzere şimdilik sabıki veçhile eski şekil ve ayar ecnasta olması muvafık görülmektedir.

Binaberin bir nisbeti muayene dairesinde olmak üzere veznei umumide şimdiye kadar teraküm eylemiş olan altın meskûkât ve külçelerin beş, ikibuçuk, bir, yarım ve çeyrek lira olmak üzere kabul edilecek şekil ve resim dairesinde müstacelen darbiyatına başlanılmak üzere Büyük Millet Meclisinden bir kararı icrai istihsali lâzımgelir.

Türkiye'de sakin ahalinin ekseriyeti ve bilhasna Anadolu nivanı minelkadım altın meskûkâtı hulliyat makamında istimal edegelmekte ve bu altınlar aynı zamanda ahalinin akçe tasarrufuna da pek çok yardım eylemekte olduğu cümlece malûmdur. Mukaddema basılmış olan ve muhtelif namlarla muzihven altınların memaliki eenebiyede sahteleri imal ve dâhili memlekete ithal olunarak eyadîi nasta istimal edilmekte bulunması hasabiyle bunları alanların zarar eylemekte oldukları malûm bulunduğundan hem ahaliyi zarardan vikaye, hem de Hazineye menfaat temin eylemek üzere mevcut altın ve külçelerden bir kısmının iki şekilde darbı muvafığı hal ve maslahat görülmektedir. Mâruzat ve izahatı ânifei âcizeye nazaran iktizasının müstacelen tezekkür ve bir karara rabtedilmesini istirham eylerim efendim hazretleri.

Maliye Vekili
Hasan Fehmi

11 Eylül 1339

Muvazenei Maliye Encümeni

11

Muvazenei Maliye Encümeni Mazbatası

Devletin alâmeti mahsusasını havi altın ve ufaklık meskûkât darbı hakkında icraî bir karar ittihazına dair İcra Vekilleri Heyetinden Meclisi Âliye bittakdim encümenimize havale olunan Maliye Vekâleti tezkeresi encümenin 10 Eylül 1339 tarihli içtimasında tetkik ve müzakere edildi.

İcâbı ledetteemmül darphanenin tesrii faaliyetini teminen bu hususata ittihaz edilecek kararın âcilen tatbiki zaruri görülmekle beraber sikkeler için tesbit edilecek şeklin ve Yeni Türkiye Devleti için kabul edilecek alâmeti mahsusanın tâyini Muvazenei Maliye Encümenine aidolmadığı cihetle bu bapta salâhiyattar bulunan encümene havale edilmek üzere evrakın Riyaseti Celileye takdimi lüzumu tezekkür kılındı.

Reis	Mazbata Muharriri	
Kütahya	Gazianteb	
Ferid	Ali Cenani	
Kâtip	Âza	
Konya	Mersin	
Fuad	Niyazi	
Âza	Âza	
Denizli	Maraş	
Mazhar	Midhad	
Âza	Âza	
Trabzon	İsparta	
Ahmed Muhtar	Mükerrerem	
Âza	Âza	Âza
Kütahya	Sivas	Trabzon
Receb	Rahmi	Şefik

Kanunu Esasi Encümeni mazbatası

18 . 12 . 1339

Heyeti Umumiyye

Darbedilecek meskûkât hakkında 20 Ağustos 1339 tarihli İcra Vekillerinin bir kararı icrai istihsaline dair Heyeti Umumiyyeden muhavel tezkeresi Maliye Vekili Hasan Fehmi Beyefendinin huzuriyle mütalâa olundu.

Leffen gönderilen kartonlardan bir numarasının defne dalından mâmûl ve hilâl arasına şekli hazırı Devletimize göre (Türkiye Cumhuriyeti) yazılmasına encümenimizce müttefiken karar verildi.

İki numaralı diğer kartonun içindeki çiçekten mâmûl hilâl arasına da üç numaralı karton içindeki (Ankara) kelimesinin bir hâtıra olmak üzere ipkasına keza müttefikan karar verildi. Ankara kelimesinin altına da 23 Nisan 1336 sene tarihinin vâz'ına ve kezalik bir numaralı kartonun altındaki (sene) işaretinin altına da darp tarihinin mulin olmak üzere Cumhuriyetin senei devriyesinin terkimine ekseriyetle karar verildi.

Encümenimizce takarrür eden esasat bundan ibaret olup defneden mâmûl hilâller ve yıldızlar ve saire remiz ve işaretler hususundaki Hükümetin haizi salâhiyesi olması esasgir olmuştur.

İşbu mazbatanın derakap müzakeresi zımmında Heyeti Umumiyyeye arzına müttefikan karar verildi.

Kanunu Esasi Encümeni

Reisi	Mazbata Muharriri
Menteşe	Gelibolu
Yunus Nadi	Tarihine muterizim.
	Celâl Nuri
Kâtip	Âza
Dersim	Muş
İbarei kanuniye Türkiye'dir	İlyas Sâmî
Feridun Fikri	
Âza	Âza
İzmit	Erzurum
İbrahim Süreyya	Münir Hüsrev
Âza	Âza
Karesi	Ordu
Ahmed Süreyya	Faik

REİS — Söz istiyen var mı efendim?

KANUNU ESASİ ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRİRİ CELÂL NURİ B. (Gelibolu) — Efendim hem mazbata muharriri sıfatıyla, hem de tarih meselesine muhalif olduğum için kendi namıma söyleyeceğim.

Malûmuâliniz sikke darbı hukuku hükümranıdır. Şimdi bu hukuk, hukuku hükümrâninin mümessili bulunan Büyük Millet Meclisimize intikal etmiştir. Binaenaleyh Meclisi Âli de bunu Kanunu Esasi Encümenine havale etti. Kanunu Esasi Encümeni vaktiyle Cumhuriyet ismi istimal edilmediğinden dolayı başka bir karar vermişti. Bilâhara bu mazbatayı ruznameden aldık, yeni bir şekilde Huzuru Âlinize takdim ediyoruz. Orada «Türkiye Devleti» denilmiştir. Bu kere «Türkiye Cumhuriyeti» ne kalbettik. (Ankara) kelimesi bir

hâtıra olmak üzere kabul edildi. Bu suretle bunun içinde bendenizin şahsan muteriz bulunduğum yalnız bir nokta vardır ki onu da arz edeyim :

Ankara kelimesinin altına 23 Nisan 1336 tarihi vaz'edilecektir. Malûmuâliniz efendiler 1336 senesi hiçbir mânayı müfit değildir; çünkü bir senei rumiyedir. Senei rumiye ise bir esası tarihiye müstenit değildir. Yalnız bir tarihtir, 1255 den beri ittihaz edilmiştir. Ne senei hicriyei şemsiye, ne de senei hicriyei kameriyedir. Yani hiçbir şey değildir. Binaenaleyh bunun 4 Şaban 1338 olması eski ananemize de muvafıktır. Bir de aşağıda darp tarihini mu'lin olmak üzere Cumhuriyetimizin senei devriyesinin terkimi vardır.

Bu da eski paralarda daima falan padişah, filân sene, falan tarih diye, meselâ; 1293 diye görülür, öbür tarafta da darp senesi olmak üzere falan padişahın 9 neu, 30 neu senesi olmak üzere gösterilir. Burada bir yanlışlık vardır. O da tevsimden ibarettir. Hakikatı halde bizim Cumhuriyetimizin 23 Nisan 1336 da, yahut 4 Şaban 1338 de ilân edildiğine nazaran altına Cumhuriyetin senei devriyesi değil şu tarihin senei devriyesini koymak lâzımgelir.

REİS — Celâl Nuri Bey, İsmail Canbolat Bey Encümen namına zatîâlinizden bir sual soracaktır.

İSMAİL CANBOLAT B. (İstanbul) — Efendim sikkenin bir tarafına «Ankara» kelimesini ilâve ettiğiniz görülüyor. Asri devletlerin paralarında - hatırımda kaldığına göre - hiçbirisinin parasında şehir ismi yoktur. Acaba bunu - böyle daima asri Devlet olacağız diye iddia edip dururken - bu para meselesinde şimdi niçin nazarı dikkate almıyoruz? Eskiden paralarda «İstanbul'da basılmış» mânasında bir kelime vardı; onu kaldırmışlar, çok iyi etmişler. Fakat şimdi de hiçbir şehrin isminin yazılmamasına lüzum yoktur. Acaba buna neden lüzum görülmüştür.

CELÂL NURİ B. (Gelibolu) — Efendim para darbı ile asri devlet arasında bendeniz bir münasebet göremiyorum. Bâzi yerlerde bir harf ilâvesiyle falan yerde darbedildiği gös-

teriliyor? Meselâ; Fransız parasının altına (A) vaz'edilirken Paris Darphaesinin alâmetidir. (B) harfli olanlar da Bordo Darphanesinin alâmetidir. Bunda büyük bir mahzur yoktur. Ankara'da Cumhuriyetimiz ve muvafakiyatımız husul bulduğu için onun bir hâtırası olmak üzere bunun vaz'ına encümenince karar verildi. Ve bunda zannediyorum ki hukuku esasiye ve saireye münafi hiçbir nokta yoktur.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Doğrudur doğrudur ya.. Tarihte yolsuzluk var.

REİS — Buyurunuz Ali Süruri Efendi Hazretleri.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarı Şarki) — Efendim söyleyeceklerimi Celâl Nuri Bey söylediler. İştirak ediyorum.

VEHBİ B. (Karesi) — Efendim bendeniz de tarih hususunda iştirak ediyorum. 1336 senesi denmesinin hiç mânası yoktur.

FERİDUN FİKRİ B. (Dersim) — Efendim biz, encümen ekseriyeti yani encümende bunu kabul eden ekseriyet, yeni bir tarih meselesi halletmek mecburiyeti karşısında kalmamışızdır. Mevcudolan, bugün hepimizin tarihi malî diye kabul ettiği 1340 diye mevut bir tarih var. Bu tarihin kıymeti fenniyesi hakkında mütalâa yürütmek encümenimize taallük eden bir keyfiyet değildir. Yalnız arkadaşlar tarafından dermeyan edilen mütalâanın bir kısmı varitti; Arabî tarihiyle bu tarihi ikisini birden yazarak hem 23 Nisan 1336 ve aynı tarafa da ona müsadif olan Tarihi Arabiyi ikisini birden mezederek yazmak muvafıktır. Veyahut bendenizin asıl söylemek istediğim nokta 23 Nisan 1336 tarihinin muvafık ve esas olduğudur. 23 Nisan 1336 tarihi memleketin her türlü yeni hayatının mebedidir. Binaenaleyh 23 Nisan 1336 tarihi hakkında encümenimizin verdiği karar her cihette memleketimizin icabatı tarihiyesine muvafık bir mebede tarihidir. Binaenaleyh bu mebede tarihin esas olarak kabul edilmesini arz ediyorum. Eğer Arabî Tarihinin de ilâvesi kabul olunursa o da başka bir şeydir.

TUNALI HİLMİ B. (Zonguldak) — Feridun Fikri Beyin burada bir şerhi vardır, onu kendisinden sormak isiyorum, Reis Bey.

YUSUF AKÇORA B. (İstanbul) — Efendim bu para darbetmek meselesi münasebetiyle diğer bir meseleyi Maliye Vekâleti mevzuubahsetmiştir. O da kendisinin tezkeresinde denildiği gibi (Türkiye Devletinin gerek meskûkât ve gerek bâzı vesaik ve evrak üzerine vaz'edilecek yeni bir alâmeti mahsusai Devletin mevcudiyetini istilzam eylediği malûm...) Falan... Malûmuâlinizdir ki; Osmanlı İmparatorluğu bir kaç yüz sene yaşayıp da vefat ettiği zaman muayyen bir işareti yoktu. Tuğra, malûmuâliniz padişahların isimlerinin yazılmasıdır, halbuki Devletin arması nedir? Hattâ bendeniz Hariciyede memur iken bir münesebatı hariciye meselisi çıkmıştı. Bizim orada mührümüzü istemişlerdi, çünkü malûmuâliniz mukavelâtta mühür vazolunur ve o mühürde Devletin bir arması bulunur. Sonra hepimiz tabîi görmüşünüzdür; muhtelif ve mütenevvi armaları vardır. Şimdi de Reji bize bir arma uydurmaktadır. Eski Osmanlı tuğrasının ortasına yeni bir yıldız koyuyor. Böylece henüz yeni teessüs etmiş olan Cumhuriyetin muayyen bir arması yoktur. Ben çok istedim ki; bu ilk darbedeceğimiz meskûkâta bu bizim armamız hazırlanarak yetiştirilsin; yalnız isimle kalmasın. Fakat Maliye Vekili isticale etmiş galiba; bütün encümenler de o isticale iştirak etmişler; arma meselesini bir tarafa bırakmışlar. Şimdi hiç olmazsa bu münasebetle Heyeti Celileniz Kavanini Esasiye Encümenine diğer erbabı ihtisası toplamak suretiyle Devletimizin armasını tâyin ve tesbit etmek vazifesini tahmil edelim; bu bir. İkincisi; Mülga Osmanlı Devletinin muayyen bir sancığı vardır; zemini kırmızı üzerinde beyaz ay yıldız. Son devrelerde bilhassa Meşrutiyet devresinde karışmıştır; yarısı kırmızı, yarısı beyaz ve yeşil, birtakım renkli bayraklar araya girmiştir. (Hayır sesleri) Hattâ resmî merasimde böyle muhtelif bayrakları kendi gözümle görmüşümdür. Binaenaleyh bu meselenin de bizim resmî Cumhuriyet armasıyla beraber tesbit edilmesini ve eski Osmanlı bayrağını aynen kabul ediyorsak onun kabul edilmesini ve ondan gayri bütün bayrakların mef-suh addedilmesini ve bu hususatın encümeni aidinde tesbit edilmesini, ilk sikkelerimizin de Cumhuriyet armasıyla darbettirilmesini teklif ediyorum.

TUNALI HİLMİ B. (Zonguldak) — Efendim Yusuf Beye çok teşekkür ederim. Söyliyecleklerimi söylediler yalnız tarih meselesinde cidden müteessirim ki, bu müceddet olan Meclisde halen tarihimizin olmadığından bahsolunuyor. İkincisi Feridun Fikri Beye sordum. İbare kanuna muhaliftir diyor. Türkiye kelimesi yazılıyor, diyor. Türkiye'nin «Türkiya» yazılması gûya kanun imiş. Bence kanunlar dilimin kanunlarıdır. Türkçede hece hafif başlarsa hafif biter, hattâ teklif ediyorum. (Ankara, An-ka-ra) diye yazılmalıdır. (Handeler)

REİS — Efendim başka söz isteyen yoktur. Şimdi mesele sikkedarbı hakkındadır. Kanunu Esasi Encümeni tarafından teklif olunan bir mazbata vardır. O mazbatayı tadilen Celâl Nuri Beyin de bir teklifi vardır.

Riyaseti Celileye

(23 Nisan 1336) nın (4 Şaban 1338) e tahvilini ve bu tarihin senei devriyesinin terkimini teklif ederim.

Gelibolu
Celâl Nuri

Riyaseti Celileye

23 Nisan 1336 tarihi milletin istiklâlini istihale ıhtidar ve Büyük Millet Meclisinin teşekkül ettiği ve bir kanunu mahsusla İydi millî olarak tes'idinin kabul edildiği bir tarihi mübecceldir. Binaenaleyh tarihi mezkûrun tağyiri muvafık değildir. Encümenin ekseriyet reyinde isabet vardır. Meclisi Âlice de kabul edilmek üzere reye vaz'ını teklif eylerim.

22 Kânunuevvel 1339

Yozgad
Süleyman Sırrı

Riyaseti Celileye

Sikke darbı münasebetiyle Türkiye Cumhuriyetinin armasının tesbiti ve Maliye Vekâletince muvafakat olunduğu takdirde ilk sikkelerin o arma ile darbolunmasını teklif eylerim.

22 Kânunuevvel 1339

İstanbul Mebusu
Yusuf Akçura

REİS — Efendim sikkedarbının tehirini teklif ediyorsunuz değil mi?

YUSUF AKÇURA B. (İstanbul) — Muvafakat ederlerse, Maliye Vekili Bey muvafakat ettiği takdirde...

REİS — Efendim evvelemerde Yusuf Akçura Beyin teklifini beyan edelim.

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. (Gümüşane) — Efendim! Buyuruluyor ki, isticâl edildi. Bir an evvel sikkedarbı için Devlet'in resmî arması henüz ne olacağı taayyün etmeden bu karar isteniliyor. Malûmuâlıleri elde matbu olan mazbataya ve Maliye Vekâleti tezkeresinin tarihine bakılacak olursa bu; Meclisi Âli kûşadedildiği gün ilk takdim edilen tezkeredir. Maliye Vekâleti isticâl etmemiştir. Mamafih isticâl etmekte de bir zaruret vardır. Çünkü darphanede kalıpların değişmesi için asgari beş ay lâzımdır. Halbuki Türkiye; idarei milliye geçeli dört sene olduğu halde henüz yeni bir sikkeye malik değildir. Bu en evvel düşünülecek işlerden birisi idi. Devlet'in resmî arması ne olsun? Bunu tâyin ve takdir etmek Meclisi Âliye aittir. Kanunu Esasi Encümeni bu meseleyi halledebilirdi... Veyahut halletmek imkân ve vesaitini bulamadı, âtiye tehir etti. Devlet'in armasının sikkedarbı üzerinde bulunması şart değildir. Hiçbir Devlet'in sikkedarbı üzerinde arması yoktur. (Vardır sesleri) Ekserisinin yoktur, resimden ibarettir. (Ekserisinin vardır sesleri) Meclisi Âlinin yazı çiçek ve tarih itibariyle tesbit buyuracağı şekle göre yeni sikkedarbedildiği takdirde elimizdeki sikkedarbundan ibaret kalmıyacak, yeni sikkedarbedilip de vürudedinceye kadar tedavül edecektir. Zaruri bir şeydir. Âtiyen Devlet'in arması taayyün etse zaten bir iki sene zarfında darbedilecek olan altın miktarı cüzi olacağına göre bunları darphaneden geçirmek mümkündür.

TUNALI HİLMİ B. (Zonguldak) — Hayır, hayır.

MALİYE VEKİLİ HASAN B. (Devamla) — Binaenaleyh arma meselesi dolayısıyla bu mesele teahhur edemez, bunun kararını verirsiniz. Kalıplar değişir. Muameleye başlarız. Arma meselesi taayyün ettikten sonra o şekle göre darbettiririz.

HAFIZ İBRAHİM Ef. (İsparta) — Bu remiz ve işaret tâbiri midir? Burada remiz ve işaret vardır.

MALİYE VEKİLİ HASAN B. (Devamla) — Efendim altının bir yüzü bu olacak. Bu boşluğa «Türkiye Cumhuriyeti» yazılacak. Yani «Türkiye Cumhuriyeti» ibaresi yazılacak.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Altının yüzünü görelim.

MALİYE VEKİLİ HASAN B. (Devamla) — Diğer yüzü bu olacak. Muhtelif yazılar getirdik. Kanunu Esasi Encümeni bunları tesbit etti.

OSMAN NURİ B. (Bursa) — Remiz işareti nedir?

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. (Devamla) — Tarihin 1336 veya 1338 olmasıdır. Eğer Tarihi Arabî veya kullanılan tarihler kasdolunuyorsa o ayrı bir meseledir. Heyeti Celilenizin vereceği karara göre yaparız. Yoksa eğer teklif; Tarihi Rumî olmasın da 1338 olsun şeklinde ise zannederim ki bu doğru olmaz. 23 Nisan 1336 tarihi en sahih en doğru bir tarihtir. Çünkü o tarih, tarihi teessüstür. (Doğru sesleri)

MUSTAFA B. (Tokat) — Dâvayı bu tarihte kazandık.

ABDULLAH B. (Trabzon) — Efendim bu kalıplar, sanatkârlar arasında bir müsabaka açılarak o suretle mi tertibedilmiş, yoksa doğrudan doğruya Maliye Vekâletince mi öyle tertibedilmiştir?

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. (Devamla) — Efendim bu kalıplar darphane ressamı tarafından yapılmış ve gönderilmişlerdir. Biz; zaten mevcut altınlarımızın ayar ve kıymetlerini tebdil etmediğimiz için yalnız kalıpların yazı ve tuğra olan aksamını değiştireceğiz. Aksami sairesi aynı şekil olarak kalacaktır.

RÜŞDÜ Pş. (Erzurum) — Bize resim değil para lâzım. Müzakere kâfidir.

YUSUF AKÇURA B. (İstanbul) — Reis Beyendi bir şey arz edeceğim.

REİS — Söz mü, sual mi? Sual sormıyacak iseniz Vekil Beyefendi yerine otursunlar.

YUSUF AKÇURA B. (İstanbul) — Bir şey izah edeceğim, efendim. Vekil Beyefendi fikrimi yanlış anlamışlardır. «Lüzumsuz bir meselede istical gösteriyorlar» demedim. Demek istedim ki esasen tezkerelerinde işi müstacel gösterdikleri için bu mesele; encümeni mahsusunda kâfi derecede tetkik olunup da arma hususu düşünülmemiş veyahut düşünülmüş ise de vakit bulunamamıştır. Şimdi vaziyeti iktisadiye ve maliye itibarıyla bunların bir an evvel darbına lüzum varsa tabii bu şekilde darbedilir. Vekil Bey istical buyurlarsa demekten maksadım bu idi. Vaziyete göredir.

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. (Gümüshane) — Benim de maksadım budur.

YUSUF AKÇURA B. (Devamla) — Pekâlâ, öyle ise, aramızda bir şey yoktur. Bundan böyle yapılacaklar için hangi encümen mütehasıs ise bu işi oraya şimdiden havale edelim diyorum. «Arma» mız taayyün etsin. Merhum imparatorluk gibi «Arma» sız, şekilsiz gitmiyelim. İlk başta bu işi takibedelim.

REİS — Buyurun Şükrü Kaya Bey.

ŞÜKRÜ KAYA B. (Menteşe) — Efendim bendeniz zannediyorum ki meselenin şeklinde bir noksan vardır. Kuruşu ne kadardır? Kaç kuruş olduğu üzerinde muharer değildir. Vaktiyle kendi sikkelerimizde olduğu gibi, düveli eenebiye sikkelerinde de bir frank, yirmi frank gibi yazılar vardır ve bunu yazmak lâzımdır. Eğer Meclisi Âli tensibederse bunu nazarı itibara alsınlar.. (Doğru sesleri)

REŞİD AĞA (Malatya) — Efendiler evvel emirde şunu anlatacağım ki bir padişah tahta culûsundan üç gün sonra sikke darbederdi ve zannederim bu böyle usul ittihaz edilmişti. Bugün Hükümetimiz teceddütmeştir. Bir gün bile tehiri lâzımgelmez Her halde tacilen sikke darbu ehem ve elzemdir. Enzarı âmmede de dört seneden beri sikke darbedilmemesi esbabı hüsnü tesir yapmamıştır. Her halde bir gün evvel darbedilmelidir. Ve hem Kanunu Esasi Encümeni mazbatası aynen kabul edilmelidir.

HALİL B. (Zonguldak) — Efendim bendeniz sikkemizin bir an evvel çıkması esasında Reşid Ağanın fikrine iştirak ediyorum. Binaenaleyh bu husus hakkında ne söylenecek ise hemen bu celsede söylenerek bu işe bir netice verilmesine lüzum vardır. Bâzi âzayı kiram alâmeti devlet meselesinden bahsettiler. Ve «Evvelâ memleketin arması taayyün etsin ondan sonra bu mesele mevzuubahsolsun.» dediler. Bendenizce, alâmeti devletin. sikke ile alâkası yoktur. Zatiâlilerine birkaç misal getireceğim. Meselâ: İngiliz liralının üzerinde eizzei nasaradan bir azîz ata binmiş elinde kargı, ejderhayı öldürüyor. Bunun, İngiliz Devletin alâmeti devleti ile alâkası yoktur.

ŞÜKRÜ KAYA B. (Menteşe) — Vardır efendim.

HALİL B. (Devamla) — Sonra bâzi Fransız liralalarında bir kız resmi, bazan da bir horoz resmi görürüz.

YUSUF AKÇURA B. (İstanbul) — Horoz armalarıdır.

HALİL B. (Devamla) — Müsaade buyurun efendim. Sonra Amerika Cumhuriyetlerinin altınlarında, bir sopa içerisinden geçirilmiş bir klâh göreceksiniz. Her halde bu şekiller ile tesbit ettikleri devlet «arma» ları arasında azîm farklar vardır. Onlar başkadır, bunlar başkadır. Bunlar birer remizdir. Remizlerin alâmeti farikasıdır. Binaenaleyh bendeniz diyorum ki şekli Cumhuriyetimizle neticelenen hâdisei tarihiyenin bir remzi vardır. O remzi kabul edelim, sikkemize koyalım. Bu da kağrı arabasıdır. Kağrı arabası efendiler. (Handeler) Canı isteyen gulsün. Kağrı arabasıdır. Bu memleketin en ceyyid unsuru olan ve bu memleket uğrunda en ziyade kanını döken ve bu memleket uğrunda en ziyade fedakârlığı ihtiyar eden köylünün timsalidir.

EMİN B. (Eskişehir) — Hâkimiyeti hakiki surette temsil eden kağrı arabasıdır.

HALİL B. (Devamla) — Maliye Vekili Beyefendinin zatiâlilerine gösterdiği resmin (Ankara) kelimesini ihtiva eden mahalline pekâlâ bir kağrı resmi konabilir.

TALÂT B. (Kângırı) — Yanına da bir köylü kadını...

HALİL B. (Devamla) — Evet yanında bir köylü kadını da konabilir. O da, bu mücadelede en ziyade fedakârlık göstermiştir. Bu memleketin hal ve istikbalini kurtaran erkekleri, kahramanları o yetiştirmiştir. Onların karnını, cephe-de iken o doyurmuştur. (Kâfi sesleri)

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarı Şarki) — Efendim Celâl Nuri Beyefendinin tekliflerinde, 23 Nisan 1336 tarihine tesadüf eden 4 Şaban 1338 tarihinin konulması mevzuubahistir. Bendeniz de esas itibariyle bu fikre, bu mütalâaya iştirak ediyorum. 4 Şaban 1338 tarihinin yeknazarda 23 Nisan 1336 tarihine tekabül ve delâlet ettiği anlaşılabilir. Bunu, kimse bilmez. Fakat 23 Nisan 1336 tarihini; her Türkün, her dakikada hattâ öldükten sonra dahi unutmaması lâzımdır. Onun için 4 Şaban 1338 tarihinin altına 23 Nisan 1336 yazılmalıdır. Öbür tarafa yazılacak senei devriyeye gelince: Onun da mebdei itibarisi 23 Nisan 1336 olması lâzımdır. Yoksa encümenin mazbatasında zikredildiği gibi Cumhuriyetin tarihi ilânını mebde ittihaz etmek ve senei devriyeyi ona göre yazmak hiç doğru değildir. Ve

paranın iki tarafındaki tarihlerde sarıh bir tahallüf ve tenakuz göstermektedir.

ZEKİ B. (Gümüştane) — Celâl Nuri Bey ananepereşt olduğunu göstermek istiyor.

ALİ SÜRURİ Ef. (Devamla) — Bundan başka encümenin kabul ettiği defne dalları hakkında Üstadı Muhterem Sâmih Rifat Beyin pek mühim bir mütalâaları vardır. Bendeniz sureti hususiyede dinledim ve istifade ettim. Diyorlar ki: «Defne dalları, fillasıl Yunanlılara mahsus bir alâmeti zafer ve sulhtür. Avrupahlara da Yunanlılardan geçmiştir. «Şimdi eğer böyle ise meşumülmeşe' olan bir alâmetin bizde yeri olmaz. (Buğday başakları sesleri) Onun için mâruzatımdan daha mühim bulduğum bu cihetin erbabı ihtisastan istifade etmek suretiyle sureti katiyede hallini ve ondan sonra bir karar ittiha-zını rica ediyorum.

RÜŞDÜ Pş. (Erzurum) — Meselâ buğday başağı, ne güzeldir.

REİS — Efendim müzakerenin kifayetine dair takrirler vardır.

SÂMİH RİFAT B. (Çanakale) — Efendim malûmuâliniz her devletin, her milletin anenevî timsalleri vardır. Bu timsallerin en ziyade intiba ettiği şeyler de meskûkâttır. Bu defa encümenca kabul olunan şekilde görüyorum ki eski Osmanlı altınları gibi paranın, yeni Cumhuriyetin ismini havi olacak cihetine defne dalları kullanılıyor. Malûmuâliniz Fransızcası «Laurier» olan bu dal, Yunancadır ve Yunanlılardan Avrupa akvamına intikal etmiştir. Zafer ve sulh alâmetidir. Defne dalları vaktiyle Yunan kahramanlarının taclarına konurdu. Onların timsalini teşkil ederdi. Bunun milletimizle hiçbir münasebeti yoktur. Türk milliyetinde hangi ağaçların muhterem olduğuna, hangi ağaçların mukaddes addedildiğine dair vakaa şimdiiye kadar yapılan tetkikatla meydana çıkmış bir şey yoktur. Fakat eski Türklerde sedef gibi, mersin gibi bâzı dallara ehemmiyet verildiğini natık bâzı alâmetler vardır. Malûmuâlinizdir ki her türlü paraya ait bir ilim vardır. Buna «Nomizmatizm» denilir. Memleketimizde, burada, yani Ankara'da bir «Nomizmat» yani ilmî meskûkât mütahassısı bir zat vardır. Maarif Vekâletinde memurdur. Kendisini celbederek paranın şekli, etrafına konacak çiçek hakkında malûmatını alır ve ona göre

bu parayı yaparsak elbette Cumhuriyetimizin imke timsali olacak bu parayı millî bir şekle koyar ve onunla iftihar ederiz. Etrafına bir Yunan arması resmetmiş olmalıydım. Teklifim budur efendim.

REİS — Efendim müzakerenin kifayeti hakkında takrirler vardır okuyacağız.

Riyaseti Celileye

Müzakere kâfidir. Ruznamei müzakerata geçilmesini teklif eylerim.

22 Kânunuevvel 1339

Denizli

Yusuf

Riyaseti Celileye

Müzakerenin kifayetini teklif eylerim.

22 Kânunuevvel 1339

Gümüşane

Zeki

REİS — Efendim müzakerenin kifayetini reyî âlinize arz edeceğim. Kâfi görenler lütfen el kaldırsın. Aksini reye vaz'ediyorum. Müzakerenin kifayetini kâfi görmiyenler lütfen el kaldırsın. Müzakere kâfi görülmüştür, efendim.

Efendim evvelece bir iki takrir okunmuştu. Bunlara ilâveten gelmiş olanlar vardır, okuyoruz.

Riyaseti Celileye

Tarihi malînin hini kabulünde mücerret umuru maliyemizin Avrupa ile cereyan etmesi sebebi, tebdili tarihi icabetmiş ve Tarihi Hierî de tarihi aslî millîmiz olmasından dolayı ipka edilmişti. Hattâ Ruzî İydi Millîmiz Rebiyüllevvelin onikinci günü olarak kabul olunmakla tarihi aslimize bir şeref verilmişti. Şu halde Meskûrâtı milliyemiz de tarihi malî ile beraber tarihi aslimizin de hakkını teklif ve kabulünü rica ederim.

Kastamonu
Ahmed Mahir

Riyaseti Celileye

Meselenin bir yüzüne «Remizli» olmak üzere kağıt ve bunu sevk eden bir köylü kadın tersim edilmesini ve bu suretle muazzam hâdisei inkılâbiyemizin te'yit ve teyyüdünü arz ve teklif ederim.

Zonguldak
Halil

Riyaseti Celileye

Sâmih Rifat Beyin teklifi veçhile encümene iadesini teklif ederim.

22 Kânunuevvel 1339

Karahisarî Şarkî

Ali Süruri

REİS — Efendim ikinci takrir üzerine bu takrir geri alıyor musunuz?

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarî Şarkî) — Hayır efendim geri almıyorum. Encümene havalesini teklif ediyorum.

Riyaseti Celileye

Yeni darbedilecek sikkelerin üzerine kaç kuruş olduğunun derecini teklif eylerim.

Menteşe
Şükrü Kaya

Riyaseti Celileye

Rumî tarih diye yâd olunan tarihin mebdeî meçhul veya gayrimuayyen bulunduğundan her halde yanlış tarih günün birinde tashih olunacağından yalnız Hierî Tarih konmasını teklif eylerim.

İstanbul
Süleyman Sırrı

Riyaseti Celileye

Darbedilecek meskûkâta Büyük Millet Meclisinin tarihi küşadı olan 23 Nisan 1336 tarihinin vaz'ını teklif eylerim.

22 Kânunuevvel 1339

Denizli Mebusu

Yusuf

Riyasete

Heman Her Devletin Frenkçe (Devise), kimimizce (şar) denilen - fakat kendimece (Töre) diyebileceğim bir kılavuzu vardır. İmdi bizim de (halktan halka) «töresini» kabul ile armalarımızda, sikkelerimizde bulundurmamızı teklif ederim.

Zonguldak
Tunalı Hilmi

TUNALI HİLMİ B. (Zonguldak) — Reis Bey iki kelime ile izaha müsaade buyurulur mu efendim?

REİS — Takrirler okunsun da efendim.

Riyaseti Celileye

Kanunu Esasi Encümeni mazbatasının son fıkrasındaki (remiz ve işaretler) hususunun Hükmümetin takdirine bırakılması muharrer olduğu

na nazaran sikkede (Türkiye Cumhuriyet) (Ankara) (23 Nisan 1336) tarihinden maada birde remiz ve işaret vaz'olunacağı anlaşılmakta; halbuki böyle bir remiz ve işaret hakkında izahat verilmemekte olduğundan (sair remiz ve işaretler) fikrasının tayyıyla mazbatanın aynen kabulünü arz ve teklif cylerim. 22 Kânunuevvel 1339.

Bozok
Ahmed Hamdi

Riyaseti Celileye

Meskûkâtın etrafına konulan defne dalları Yunanlılardan menkuldür. Binaenaley bunun millî bir şekle ircai için encümeneye üadesini teklif ederim.

Biga
Sâmih Rifat

Riyaseti Celileye

Celâl Nuri Beyin, 4 Şaban 1338 tarihi hakkındaki tadil teklifi muvafıktır. Ancak bu tarih yalnız bulunacak olursa 23 Nisan 1336 tarihine tekabül ve delâleti zâhir olmamak hasebiyle maksat kısmen fevt edilmiş olur. Halbuki Türk Milletinin tarihinde en mühim ve pek müstesna bir mahiyeti haiz olan 23 Nisan 1336 tarihini her gün görmeli, derhatır etmeli ve hiç unutmamalıdır. Binaenaleyh 4 Şaban 1338 tarihiyle beraber 23 Nisan 1336 tarihinin de yazılmasını ve bu suretle Celâl Nuri Beyin takririnin tadilini teklif ederim. 22 Kânunuevvel 1339

Karahisar Şarki Mebusu
Ali Süruri

TUNALI HİLMİ B. (Zonguldak) — Bir bakıma göre çoktan beri arz etmek istediğim emelime bugün fırsat bulduğumdan dolayı cidden müteşekkirim.

Arkadaşlar en eski bir misâl olmak üzere şurasını arz edeyim ki Endülüs'ü ziyaret ettiğiniz zaman; İslâm âsarı medeniyesinde - bina itibariyle - gözünüze bir işaret çarpar ki Frenklerin «Döviz» - fakat Arapların ne dediğini bilmiyorum - evet Frenklerin «Döviz» bizim yeni kalemlerimizin de «şiar» dedikleri fakat bir âciz arkadaşımızın - benim - «türe» dediği bir şey vardır ki - ona millî bir kılavuz diyebileceğim - câmilerde, saraylarda, her tarafta bir metre irtifamda surlar görürsünüz ve o surların etrafında daima şunu da okursunuz: «Lâ galibe İllallah» Endülüslülerin dövizini «bu idi.

HALİL B. (Zonguldak) — O, Beniahmerin'dir. Bütün Endülüsün değildir.

TUNALI HİLMİ B. (Devamla) — Zennedirim, diğer milletlerde de vardır. Almanlarda varsa yoksa dövinçlând'dır. Meselâ İsviçrelilerde (Tous pour un, un pour tous) bu bir «döviz» dir. Yani «bir, hepsi içindir», (hepsi, bir içindir) ben kendimi bildiğim günden beri kendim için bir «döviz» kabul etmişimdir. Eğer o da bu Yüce Meclis tarafından kabul edilirse kendimi dünyanın en bahtiyarı sayacağım. Arkadaşlar o «döviz» bu anda sizin o mübarek ilk sikkenize yazılmalıdır. O çocuklarınızın kalbine yazılmalıdır. O da «halktan halka» yahut dediğiniz gibi yazalım: «halktan halka, halktan çıktım, halka kalboluyorum.» (Handeler), (halktan halka) vayahut (halktan fena fillhalk) (halktan alırım halka veririm) para, vergi, nur, irfan; ne olursa olsun uzunuzadıya başınızı ağrıtmaktan teeddübediyorum. Kabulünü teklif ediyorum.

REİS — Efendim, müzakere kâfi görülmüştür. Takrirleri birer birer rayı âlinize arz edeceğim.

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. (Gümüshane) — Efendim verilen tadilnameler birkaç esası ihtiva ediyor. Bilhassa altının bir cephesini teşkil eden defne dalları hakkında tarîf bâzı malûmata istinadererek bunu tebdilî lüzumundan bahis buyuruluyor. Maliye Vekâleti, defne dalı kalmasında, veya onun yerine başka bir şey işaret edilmesinde hiç de musır değildir. Defne dalları yerine buğday başağı da konabilir. Fakat bunun şekil ve kıyafeti nasıl olsun? Bunu bittabi mütehasıslara, darphanenin ressamlarına tesbit ettiririz. «Defne dalları olmasın da buğday başağı olsun» diye Meclisi Âli tensip buyurursa o da kabili tatbiktir. Bir de buyurdular ki, «bir alâmeti milliye olarak bir kağı bulunsun» Malûmuâlimiz İstiklâl madalyalarında bir kağı arabası ve bir köylü kadını vardır. Bunlar madalyadır, fakat tedavül edecek parada bunun aynen bulunması lâzımgelir mi? Bu bir meseledir. Bizim şimdiye kadar altımlarımızın üzerinde - alâmeti milliye olarak - bir «tirdanlık» vardır. Biz bunu aynen aldık, bunlar kalsın, bunun yerine bir kağı arabası ve saire konulsun» deniyorsa bu da kabili tatbiktir. Sonra efendim tarihlerin müker-

rer olmasından bahsolundu. - 23 Nisan 1336, 4 Şaban 1338 - bu mümkünüicera bir meseledir. Fakat bu paranın şeyini doldurur, bu mutlaka olsun veya olmasın, denecek bir mesele değildir. Kabili icera bir meseledir. Bendenizce işi tehir etmiyelim. Neyi kabul buyuracaksanız - defne dallarını mı istemiyorsunuz. Bu çıksın mı? Pekâlâ, yerine buğday başağımı koyalım. Bunun şeklini biz ressamlarımıza tesbit ettiririz. Eğer kağı bulunmasında musır iseniz o vakit bu «tirdanlık» yerine kağı koymak icabeder. Bu da Türkün kadim bir anenesini, tarihini gösterir. Binaenaleyh bendenizce encümeneye gütmesine hacet yoktur. «Tarih Arabî konusun» deniliyor. Bu da olabilir. «Defne dalları kalksın» buyuruluyor. Yerine ne tensibederse-niz koyabiliriz. Mesele yoktur. Yeter ki işi tehir etmiyelim, çıkaralım.

REİS — Efendim evveleminde encümeneye havalesine dair olan takrirleri reyî âlinize koyacağım. Eğer bu takrirler kabul olunmazsa o zaman bâzı tadilâtı havi olan takrirleri reyî âlinize arz edeceğim. Encümeneye havalesi kabul olduğunda bilcümle takrirlerle birlikte gönderilecektir.

Efendim takrirleri okuyoruz.

(Denizli Mebusu Yusuf Beyin takriri tekrar okundu)

REİS — Efendim Sâmih Rifat Beyin teklifi veçhile encümeneye havalesini, Ali Süruri Bey teklif ediyorlar. Maliye Vekili Beyefendi burada izahat verdiler. «İşin müstaceliyetine mebni yapılacak tadilât varsa burada yapılsın buyurdular.» Binaenaleyh reyî âlinize arz ediyorum.

(Sâmih Rifat Beyin takriri tekrar okundu)

REİS — Bu teklifi kabul buyuran rüfeka lütfen el kaldırsın. Encümeneye gütmesini teklif ediyorlar.

AHMED HAMDİ B. (Bozok) — Encümeneye gitmesin efendim.

REİS — Aksini reye vaz'ediyorum. Burada şimdi, bu dakikada hallolunmasını kabul edenler lütfen el kaldırsın. Encümeneye havale edilmiştir. Bütün bu takrirlerle beraber mazbatayı tekrar encümeneye havale ediyoruz.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Efendim takrirlerin içinde reddedilecekleri vardı.

REİS — Efendim encümeneye nazarı dikkate alınacaklar da vardır. Onları havale edeceğim.

Riyaseti Celileye

Türkiye Cumhuriyeti armasıyla sikkenin şeklini tâyinde Kanunu Esasi Encümeninin Maarif Encümeni ile müstereken meseleyi müzakere etmesini teklif ederim.

22 Kânunuevvel 1339

Istanbul Mebusu

Yusuf Akçura

REİS — Efendim, bu teklifi nazarı dikkate alan rüfeka lütfen el kaldırsın. Aksini reye vaz'ediyorum. Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın. Nazarı dikkate alınmıştır efendim.

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. (Gümüştane) — Reis Beyefendi, bir şey arz edeceğim. Vakaa artık geçti. Ama encümeneye ta-karrür etmezse ne olacak?

Riyaseti Celileye

Defne dalı yerine buğday başağı konulmasını teklif eylerim.

Karahisarı Sahib

Musa Kâzım

REİS — Efendim, bu teklifi nazarı dikkate alanlar lütfen el kaldırsın. Aksini reye vaz'ediyorum. Bu teklifi reddedenler lütfen el kaldırsın. Nazarı mütalâaya alınmıştır efendim.

(Bozok Mebusu Ahmed Hamdi Beyin takriri tekrar okundu.)

REİS — Efendim, zaten Kanunu Esasi Encümenine havalesi kabul edildiğinden bu takriri reye vaz'etmiyorum.

(Tunalı Hilmi Beyin takriri tekrar okundu.)

REİS — Efendim, bu teklifi nazarı mütalâaya alanlar lütfen el kaldırsın.

MUSTAFA VASFI B. (Tokad) — Reis Bey anlamadık.

REİS — Aksini reyî âlinize arz ediyorum. Nazarı dikkate almıyanlar lütfen el kaldırsın. Nazarı dikkate alınmamıştır efendim.

Efendim, darbedilecek meskûkâta Celâl Nuri Bey 23 Nisan 1336 tarihi yerine Arabî tarih olan 4 Şaban 1338 tarihinin vaz'ını teklif ediyorlar. Bâzı rüfeka da hem Rumi, hem de Arabî tarihinin aynı zamanda konulmasını, bâzı rüfeka da yalnız Rumi tarihinin dereolunmasını istiyorlar.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Yalnız Rumi tarihi.

REİS — Efendim, evveleminde yalnız Arabî tarihinin dercolumması hususunu reyi âlinize arz edeceğim. 23 Nisan 1336 tarihi yerine yalnız Arabî tarihinin dercini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Aksini reye vaz'ediyorum. Yani daha doğrusu iki tarihin aynı zamanda dercini kabul eden rüfeka lütfen el kaldırsın. Aksini reye vaz'ediyorum. Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın. İki tarihin aynı zamanda dercolumması kabul edilmiştir efendim. (Anlaşılmadı sesleri) Anlaşılmadı ise bir defa daha reyi âlinize arz edeceğim. Yalnız Arabî tarihinin munhasıran 23 Nisan 1336 tarihi makamına ikame edilmesi hakkındaki teklifi reyi âlinize arz ettim. Ekseriyete iktiran etmedi. Şimdi hem Arabî ve hem de Rumî tarihin yanyana ve altalta konulmasına dair teklif vardır. Bunu da reyi âlinize arz edeceğim. (Yalnız birini reye koyun sesleri)

Yalnız Rumi tarihi mi? (Evet sesleri) Ona da geleceğim efendim.

YUSUF B. (Denizli) — Bendenizin takririm 23 Nisan 1336 tarihlidir.

REİS — Rica ederim uzatmıyalım. Bir defa daha reye koyacağım. Tarihi Arabî ve Tarihi Malinin aynı zamanda sikkeler üzerine vaz'olunmasını kabul edenler lütfen el kaldırsın. Aksini reye vaz'ediyorum. Bu teklifi kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın. Yalnız bir tarihin vaz'ı kabul edilmiştir. O da; Tarihi Malidir. Şimdi Tarihi Millî olarak 23 Nisan 1336 tarihini reyi âlinize vaz'ediyorum. Bu tarihin konulmasını kabul eden rüfeka lütfen el kaldırsın. Ak-

sini reye vaz'ediyorum. Konulmasını kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın.

HÜSEYİN HÜSNÜ Ef. (Isparta) — Tarihi Malî bir şeye müstenit değildir.

REİS — Efendim, 23 Nisan 1336 tarihinin konulması karargir olmuştur.

Efendim, Zonguldak Mebusu Halil Beyin takririni tekrar okutuyorum.

(Okundu.)

REİS — Bu takriri evveleminde reyinize arz edeceğim. Bu teklifi nazarı mütalâaya alanlar lütfen el kaldırsın. Aksini reyinize vaz'ediyorum. Nazarı mütalâaya almıyanlar lütfen el kaldırsın. Nazarı mütalâaya alınmamıştır.

Efendim, diğer bir teklif daha vardır.

(Şükrü Kaya Beyin takriri tekrar okundu.)

REİS — İşbu teklifin nazarı mütalâaya alınıp alınmamasını reyi âlinize vaz'edeceğim. Yeni darbedilecek sikkeler üzerine kaç kuruş olacağını nazarı mütalâaya alan rüfeka lütfen el kaldırsın. Aksini reye vaz'ediyorum. Nazarı mütalâaya almıyanlar lütfen el kaldırsın. Nazarı mütalâaya alınmıştır efendim.

Nazarı mütalâaya alınan takrirlerle beraber keyfiyet Kanunu Esasi Encümenine havale edilecektir.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisar Şarki) — Kuruşlarda vahidi kıyasi acaba nedir? Onu da tâyin buyursunlar.

REİS — On dadılka istirahat etmek için celseyi tatil ediyorum.

Hitamı celse; saat : 2,58

İKİNCİ CELSE

Bed'i Müzakerat; saat : 3,35

REİS — Fethi Beyefendi

KÂTİPLER : Kemal B. (Adana), Ragıp B. (Zonguldak)

REİS — Efendim celseyi küşadediyorum.

4. — ÂZAYI KIRAM MUEMELATI

1. — *Muvazenei Maliye Encümenine Hakkâri Mebusu Asaf Beyin bir zatın intihabına dair Encümen Riyaseti tezkeresi*

REİS — Ruznamedeki af maddesinin müzakeresine başlamazdan evvel, Muvazenei Maliye Encümeni Riyaseti tarafından Heyeti Celilenize yazılmış bir tezkere vardır, onu okuyacağız.

Riyaseti Celileye

Muvazenei Maliye Encümeni âzasından Beşinci Şubeden Hakkâri Mebusu Asaf Beyin yerine bugün celse arasında bir âza intihabının temin buyurulmasını encümen kararıyla arz ve rica ederiz efendim. 22 Kânunuevvel 1339

Encümen Reisi
Saruhan Mebusu
Reşad

REİS — Efendim Beşinci Şubeden Asaf Beyin yerine bir an evvel - bugün mümkün değilse yarın - bir âza intihabı rica ediliyor.

KILIÇ ALİ B. (Gaziantep) — Asaf Beyin ne zaman geleceği malûm değildir. Belki yarın gelir.

REİS — Efendim Beşinci Şubeden rica ediyorum, biran evvel intihabetsin.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarı Şarki) — Reis Beyefendi; Hattâ üç ay mezuniyetle infikâk eden âzanın yerine dahi diğer âza intihabedilmiş değildir. Evveleminde bunun usul olarak tesbiti, ondan sonra intihabın icrası lâzımdır. Mezunen infikâk eden birçok arkadaşlar vardır. (Doğru sesleri) Meclis bugün nısbâ müzakereyi haiz değildir. Nısbâyı kaybetmiştir.

FERİDUN FİKRİ B. (Dersim) — Encümenler meflûhtur.

ŞÜKRÜ KAYA B. (Menteşe) — Efendim Muvazenei Maliye Encümeninde bugün dört ar-

kadaşımız mezundur. Bunların bir kısmının mezuniyetleri bitmek üzeredir. Bunların içerisinde yalnız Hakkâri Mebusu Asaf Beyefendinin ne vakit geleceği malûm değildir. Encümeninde de bu sırada bütçe mesaili müzakere olduğundan dolaydır ki, encümen; diğer bir refikim intihabını rica ediyor. Mesele bundan ibarettir.

ALİ RIZA B. (İstanbul) — Vekâleten mi?

REİS — Efendim bunun hakkında uzunuzadıya müzakere açmak muvafık değildir.

Dr. FİKRET B. (Ertuğrul) — Nizamname sarihtir.

VEHBİ B. (Karesi) — Efendim Nizamname-miz, eski Meclise göre, yani İstanbul Meclisine göre yapılmıştır. Orada her devrei içtimaiyede encümen âzalarının intihabı teccidedilir. Burada; seneden seneye tereddüdeder. Devam eden, etmiyen ve bir aydan fazla mezuniyet alanlar için - geçen devrede - üç sene tatbik edilmiş bir usul vardır. Gerek şube, gerek encümen kâtibi, muharrir ve âzaları, Divanı Riyaset kâtipleri ve âzaları uzun müddet kaybubet ettikleri takdirde encümenlerdeki ekseriyeti muhafaza için onların yerine diğerleri intihabedilir. Böyle teamül olmuş ve kabul edilmiştir. Falan zat gelecek diye filân zat gitti diye encümenin ekseriyetini kaybetmekte bir mâna yoktur. Burada birçok arkadaşlar vardır. Onların yerine vazife görsünler... Bir encümeninde onbeş kişiden onu mezun olmuş, bir ikisi de mâzur olur, gelemezse beş kişi ile içtima edemez. Niçin arkadaşlar mezundur, avdet etsin diye beklemelidir? Böyle şey olamaz. Bilhassa Muvazenei Maliye Encümeninden bütçeyi istiyoruz. Üç ay, iki ay, beş ay veya gayrimuayyen bir suretle mezun olmuş bir arkadaşımız gelecekte bize Muvazene Kanunu mu çıkaracak?.. Böyle mantık olur mu? Onların yerine bir diğerini intihabederiz, o da gelir, diğer bir vazife ile meşgul olur, bu gayet tabiidir.

ŞÜKRÜ KAYA B. (Menteşe) — Efendim encümenin vaziyeti böyle değildir. Arkadaşlarımızdan Gaziantep Mebusu Cenani Beyefendiden telgraf gelmiştir, yakında geleceklerdir. Kendileri bütçe hususunda mütehasstırlar. Beyefendi buyuruyorlar ki, mezun olanların yerine intihabediniz.

Dr. FİKRET B. (Ertuğrul) — İstediklerinin yerine istiyorlar, istemediklerinin yerine istemiyorlar demektir.

ŞÜKRÜ KAYA B. (Menteşe) — Hayır Beyefendi. Öyle değildir. Muayyen mezuniyet ile gayrimuayyen mezuniyet alan bir arkadaş arasında fark yok mudur? İstiklâl Mahkemesinin yarın geleceğini temin ederseniz ondan da vazgeçeriz.

ZEKİ B. (Gümüşane) — Efendim buna hacet yoktur.

REİS — Rica ederim, söz alınız söyleyiniz. Efendim encümende ekseriyet vardır, encümen vazifesine devam etmektedir. Şimdi bunu Beşinci Şubeye havale ediyorum. (Reye koyun sesleri) Pekâlâ koyayım. Muvazenei Maliye Encümeni Reisi tarafından vâkı olan teklifin, yani Hakkâri Mebusu Asaf Beyin yerine Beşinci Şubeden diğer bir âzanın intihabını...

VEHBİ B. (Karesi) — Meclisin teamülüdür, üç, dört senedir bu usulü Meclis kabul etmiştir. Âraya lüzum yok, Şubeye tevdi buyurun...

REİS — Bu teamül olacaktır. Hakkâri Mebusu Asaf Beyin yerine bugün celse arasında intihap yapılmasını teklif ediyorlar. - Fakat bugün olmaz - bir âza intihabını reyi âlinize vaz'ediyorum. Kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın... Aksini reyi âlinize vaz'ediyorum. İntihaba lüzum olmadığına kâni olanlar lütfen el kaldırsın...

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarı Şarki) — Münferiden halledilemez ki.

REİS — Bir daha reyi âlinize arz edeceğim. Ayağa kalkmak suretiyle... Malûm olan meseleden dolayı Beşinci Şubeden bir zatın, Hakkâri Mebusu Asaf Beyin yerine intihabı iera olunmasını muvafık görenler lütfen ayağa kalksın... Aksini reye vaz'ediyorum. Böyle intihaba lüzum görmiyenler lütfen ayağa kalksınlar.

AHMED MAHİR Ef. (Kastamonu) — Mezunun yerine intihabolunur mu?

REİS — Âza intihabı karargir olmuştur. Ruznamize başlıyalım.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Efendim müsaade buyurursanız ruznameye başlamadan evvel bir şey arz edeyim. Şube intihabını yaptıktan sonra neticeyi bamazbata Makamı Riyasete arz ederdi, şimdi bildirmiyorlar. Badema teamülü kadîm veçhile şube, intihabını Makamı Riyaset vasıtasıyla bildirsın.

Müzakere edilen mevad (Devam)

2. — *Zafer ve sulh şerefine erbabi şekavetle fiili şeni mahkûmları müstesna olmak üzere ve sü-lüsünü müddeti cezaiyelerini ikmal eden mahkûmînün bakıyei müddeti cezaiyelerinin affına ve müebbet kürek ve kalebentlik ve nefye mahkûm olanların cezalarının da onbeş seneye tahviline dair kanun lâyihası (1/229), Bozok Mebusu Hamdi Beyin, Affı Umumi ve Müecceliyeti Askeriye Vergisi hakkında kanun teklifi (2/58), İstanbul Mebusu Abdürrahman Şeref Beyin, affa ait lâyhaların bir araya toplanarak affı umumiye tahviline dair takriri (4/110), Urfa Mebusu Şeyh Saffet Efendi ile rüfekasının, Affı umumiye mütaallik lâyhaların müstacelen müzakeresi hakkında takriri ve Dahiliye ve Adliye encümenlerinden mürekkep müsterek encümen mazbatası*

REİS — Affı umumi hakkındakik anun lâyihasının birinci maddesi; malûmuâliniz müsterek encümene havale edilmişti. Müsterek Encümen-den tadil edilen şekli gelmiştir. Tadil edilen şekli Kemal Beyefendi okuyacaklardır. Lütfen yazınız.

Riyaseti Celileye

Af Kanununun müzakeresi esnasında birinci maddenin tarzı tahririne mütaallik takrirlerle hetki ırz, fiili şeni ve şekavet mücrimlerinin istisnası hakkındaki takrirler encümenimize havale kılınmakla badelkırae müzakerelerine şuru' edildi. Ve birinci maddenin berveçhi âti tanzimi karargir oldu:

Affı Umumi Kanunu

«Madde 1. — Cumhuriyetin ilânı tarihi olan 29 Teşrinievvel 1339 tarihine kadar ika edilmiş bulunan bilûmum ceraim faileri hakkında hük-molunmuş veya olunacak cezaların nısfı af ve tenzil olunmuştur.»

İkinci maddenin birinci maddeye nazaran berveçhi âti tanzimi muvafık olduğu da arz olunur.

Made 2. — Birinci maddede mezkûr tarihe kadar ika edilmiş olan ceraim failleri hakkında hükmolunmuş veya olunacak idam cezaları onbeş sene küreğe ve müebbet kürek cezaları on sene küreğe ve müebbet kalebentlik cezaları on sene kalebentliğe ve müebbet nefiy cezaları da üç sene nefye tahvil olunmuştur.

Müstesniyata gelince: Affın zaten mahdudolan dairesinden bâzı ceraimin istisnası büsbütün hududu affı kasreyliyeceğinden ekseriyetle encümenin evvelki noktai nazarı olan affın bilâ müstesniyat kabul ve ilânı muvafık olacağıın Heyeti Umumiyeeye arzı karargir olmuştur.

Müşterek Dahiliye ve Mazbata Muharriri
Adliye Encümeni Reisi Dersim
namına Feridun Fikri
Kastamonu
Mahir
Kâtip Affı umumi taraftarıyım
Bozok Süleyman Sırrı
Ahmed Hamdi
Dahiliyeden Adliyeden
Karesi Hetki ırz ceraiminin aftan
Mehmed Hevbi istisnası reyindeyim
Bayezid
Şefik

Adliye ve Dahiliyeden

Heyeti Umumiyeeye nazarı dikkate alınan takrirler veçhile cebren fiilîgeni ile şekavet maznun ve mahkûmlarının aftan istisnası reyindeyim

Ankara
İhsan

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarî Şarkî) — Efendim encümeden evvele üçüncü madde olarak Heyeti Celilenize arz olunan ve kararı âlinizle ikinci madde olmak üzere müzakeresi karargir olan maddenin tarzı tahriri ve muhtevi olduğu hükümleri muhtelif nikatî nazardan şayanı nazar gördüğüm için tâ o yünden beri bir takrir hazırlamıştım. Fakat şimdi görüyorum ki, encümen tadilen takdim ettiği maddede - hemen hemen tevarüt kabîlinden diyeceğim, o derecede - teklifi âcizaneme takarribetmiştir.

FERİDUN FİKİRİ B. (Dersim) — Encümen; sizden müstefidolmuştur.

ALİ SÜRURİ Ef. (Devamla) — Estağfurullah efendim. Ancak ihtilâfımız bir noktada kahyor. O da, encümen teklifinde müebbet kürek cezasını on sene küreğe, müebbet kalebentlik cezasını, on sene kalebentliğe tahvil ettiği halde müebbet nefiy cezasını yalnız üç sene nefye tahvil etmiştir. Aralarında temini muvazenet için müebbet nefiy cezasının da on sene nefye tahvil ve tenzili muvafık olacağını encümene arz ettim. Feridun Fikri Bey karşedimiz buyurdular ki, «Kanunu cezamızda üç seneden fazla muvakkat nefiy cezası yoktur. Onun için biz müebbet nefiyi ancak üç seneye tenzil ettik.» Halbuki af ve saire gibi esbabı âdiyeden olunan ahval ve keyfiyat dolayısıyla «mücerret üç seneden fazla nefiy cezası Kanunu Cezada yoktur» diye reddetmek doğru olmayacağına kaaniim. Mademki müebbet nefiyi vâzı kanun kabul etmiştir, bunu yine vâzı kanun tahfif ve tenzil ettiği zaman hiçbir had ile mukayyedolmaması lâzımdır. Meşrutiyetin ilânını mütaakıp neşrolunan Affı Umumi Kanununu bilhassa tetkik ettim. Onun beşinci maddesinde: Müebbet kürek onbeş sene küreğe, müebbet kalebentlik; onbeş sene kalebentliğe, müebbet nefiy cezası da onbeş sene nefye tahvil edilmiş. Feridun Fikri Bey kardeşimizin zâirde vehleî ülada vârit gibi görünen mütalâaları bendenizi daha ziyade tetkik ve tamika sevk etti. Meclisi Mebusanda arz ettiğim Af Kanunu müzakere edilirken geçen müzakeratı zabıtnameden tetkik ettim bu arz ettiğim beşinci madde Mecliste müzakere olunurken - bilhassa zabıtta görünüyor - üstadı güzün Yusuf Kemal ve Seyid Beyefendilerle elyevm Adliye Encümenimizin Riyasetinde bulunan Mahir Efendi Hazretleri de mevcut ve hazır bulunmuşlardır ve daha başka hukuşinasların bulunduğu o Mecliste bu husus itirazata uğramamıştır. Sonra Meclisi Âyandan da geçtikten sonra itiraza uğramamış kalmıştır. Filhakika Kanunu Cezada muvakkat nefiy cezasının haddi âzamı üç senedir. Fakat aynı zamanda o üç sene nefiy muvakkat cezası cünhadır, cinayet değildir. Zaten bir maddei kanuniyede müebbet nefiy cezası muvakkat nefye tahvil olunur demiyoruz ki, müddet tâyin ediyoruz. On sene nefye tahvil ve tenzil olunmuştur, diyoruz ve hiçbir mânî kanuni ve hukukî tasavvur edemiyorum. Onunla beraber Feridun Bey kardeşimizin -ki, encü-

mende Mazbata Muharriridirler - onun için en ziyade kendilerinin kesbi kanaat etmesini arzu ediyorum. Bilmem kendilerine kanaat verir mi? İstinadettikleri Kanunu Cezadan misal getireceğim. O da şudur. Mevkii cezalarından firar edecek mahkûmlar hakkında hükmolunacak cezaları nâttık olan Kanunu Cezanın yedinci madesinde diyor ki, «Nefiy muvakkat cezasıyla mahkûm olan bir şahıs mevkii cezasından firar ederse asıl müddeti cezasının sülüsünden nisfina kadar müddet zammıyla cezası tezyidolunur» şimdi bu maddeye göre üç sene nefiy cezasına mahkûm olan bir şahıs mevkii cezasından firar etmişse sülüsünden nisfina kadar müddet zammıyla, yani bir seneden birbuçuk seneye kadar bir müddet zammedilerek cezalarını tezyidedeceğiz. Esas mahkûmiyeti üç sene ise birbuçuk sene de zammettik, dört buçuk sene. Kanunu Cezada dörtbuçuk sene nefiy cezası var mıdır? Demek ki, esbabı fevkalâde hâsıl olursa üç sene nefiy muvakkat cezası haddi âzami olmuyor ve olmamak lâzımdır. Sonra diğer bir maddede mükerrirler hakkındaki sekizinci maddede: Muvakkat kalebentlik veya muvakkat kürek cezasını müstelzim bir fiille mahkûm olan şahıs mükerrir olursa, bu cezaların haddi âzamisi olan onbeş sene iki misline iblâğ olunabilir. Onbeş seneden fazla kürük cezası var mıdır ya? Halbuki burada iki misline iblâğ ile (30) sene muvakkat ceza veriyor.

BESİM B. (Mersin) — O okuduğunuz da madde kanuniyedir.

ALİ SÜRURİ Ef. (Devamla) — Evet efendim. Bu Kanunu Cezanın sekizinci maddesi demek ki, üç sene nefiy muvakkat cezası ancak ierayı hükme mezun olan mahakimin tebaiyet edeceği ve esbabı fevkalâdenin inzımm etmiyeceği mesele munhasırdır. Onun için hiç mâni hukukî yoktur. Bu noktai nazardan diğerleriyle temini muvazenet ve münasebet için müebbet nefiy cezasının da onbeş sene nefye tahvil ve tenzil olunduğunu tasvibederim. Bununla beraber şayet bu mütalâatım musip görülmezse Heyeti Celilenizin bunu kabul edeceğini kaviyyen ümidediyorum. Çünkü hilâfına esbabı hukukiye ve kanuniye dermeyan olunamaz. Şayet kabul buyurmıyacak olursanız...

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Mahkûmînin zararına olduğu için ben kabulde mazurum.

AHMED HAMDİ B. (Bozok) — Esasen birinci maddeyi daha kabul etmedik ki. Bu ikinci maddeye aittir.

ALİ SÜRURİ Ef. (Devamla) — Artık müsaade buyurun. İki üç kelime kaldı. Bendeniz ikinci madde müzakere ediliyor biliyordum. Ve ikinci madde hakkında söz söylüyordum. Müteşebbisler hakkında Kanunu Cezanın 46 ncı maddesinde verilecek cezayı tâyin ederken müebbet nefiy cezasını istilzam eden bir cürmün müteşebbisi hakkında üç sene kalebentlik hükmolunur. Mâlûmuâlileri kalebentlik nefiy ile hapis cezasını câmidir. Şu halde müebbet nefiy cezasını ya on sene nefye tahvil edelim veyahut bu madde kanuniyeden istinbat ederek üç sene kalebentliğe tahvil edelim. Üç sene nefye tahvilinde adalet yoktur. Eğer diğerleri de yani müebbet cezası da üç sene küreğe müebbet kalebentliği de üç sene kalebentliğe tahvil buyurursanız ona diyecek yoktur. (Daha iyi değil mi ya sesleri) Bu suretle de tesavii adalet temin edilmiş olur. Artık hüküm Heyeti Celilenizindir.

TUNALI HİLMİ B. (Zonguldak) — Hocam en kolayı serbest bırakmaktr.

ALİ SÜRURİ Ef. (Devamla) — Bir de efendim encümen maddede şöyle demiş «birinci maddede mezkûr tarihe kadar ika edilmiş olan» bendeniz öyle demiyorum. «29 Teşrinievvel 1339 tarihine kadar ika edilmiş olan» diyorum fark bu kadardır.

REİS — Feridun Fikrî Bey; buyurun.

FERİDUN FİKRÎ B. (Dersim) — Efendim evvelemirde usul hakkında arz edeceğim. Bاده hakikaten kemali istifade ve hürmetle dilediğim Ali Süruri Efendinin teşrihatına cevap vereceğim.

REİS — Efendim birinci madde hakkında müzakerata ibtidar olunmadan bu madde hakkında müzakereye geçmek usule mugayirdir. Rica ederim sözümüz birinci maddeye aidolsun.

ZEKİ B. (Gümüşane) — Muhterem arkadaşlarımız malûmuâliniz bu lâyihai kanuniyeyi birkaç defa müzakere ediyoruz. Hattâ ikinci defa müzakeresinde Heyeti Celileniz efali şenia hakkında olan noktai nazara muvafakat buyurarak encümene havale ettiler. Encümençe havaleden maksat bendenizin noktai nazarıma Heyeti Celilenizin nıkatı nazarıma muvafık bir surette formüle edip Heyeti Celilenize arz etmektir.

Halbuki bendeniz şimdi yazmış olduğum maddeden anlıyorum ki, encümeni âli yalnız kendi noktai nazarı, yani encümeninde bulunan arkadaşların ekseriyetinin noktai nazarı bir gerçeğe dâhiline almış buraya getirmiş. Halbuki bizim kararımız, Heyeti Celilenizin kabul ettiği olduğu bir şekilde lâyihai kanuniyeyi tesbit ederek buraya getirmesi merkezinde idi. Şimdi orta yerde iki mesele vardır. Encümenin noktai nazarı mı, yoksa Heyeti Celilenin noktai nazarı mı? Malûmuâlinizdir ki, bugün beşeriyetin his ve duygu itibarıyla affedemeyeceği ceraimin içerisinde, cinayetlerin içerisinde en müthiş cibrî surette vukubulacak hetki ırz meselesidir. Bir adam diğer bir adamı vurup öldürebilir ve o müruruzaman ile affedilebilir. Lâkin aile arasına bu gibi efal girdikten sonra, birçok memleketlerde emsalini gördüğümüz veçhile ailevi ve daimî birçok cinayetlere sebebiyet veren intikam hisleri tevellüdetmiştir. Zaten evvelece de Meclisi Âliniz bunu esas itibarıyla kabul buyurup encümenine iade ettiği halde encümenin bunu kendi arzu ve şekli dairesinde formüle edip buraya getirmesini bendeniz nazarı hayretle görmekteyim. Bunun için Heyeti Celilenizden istirham ediyorum. Hepimiz affa taraftan olmakla beraber birçok vakayie sebebiyet verecek bu gibi mesailin bundan istisna edilmesini rica ederim. Bizden evvelki Meclisin 7 Kânunusani 1338 tarihli bir affı umumi ilân ettiğini derhatır ettirmek isterim.

FERİDUN FİKRÎ B. (Dersim) — Efendim bendeniz Zeki Beyefendiye cevap verecek değilim. Sırf usul hakkında bir şey arz edeceğim. malûmuâliniz encümen tarafından arz olunan birinci madde hakkında cereyan eden müzakerat neticesinde Ahmed Süreyya Beyefendi ile Ali Süruri Beyefendi tarafından verilen takrirleri Heyeti Celile nazarı itibara aldı ve encümenine tevdi etti. Encümen her iki takriri tetkik etti. Zaten ruh ve ifade itibarıyla aynıdır. Binaenaleyh bendeniz öyle zannediyorum ki, evvel be evvel birinci madde Heyeti Celilece müzakere ve kabul olunsun. Badehu ona aidiyeti olan ikinci maddede müzakere ve kabul olunur. Bu iki madde murtabittir. Badehu dördüncü maddeye geldiğimiz vakit müstesniyat kısmını müzakere ederiz ve mesaimizde neticeye doğru yürümüş olur.

ZEKİ B. (Gümüştane) — Hayır hayır evvelâ kabul ettiğinizi bildiriniz.

MAZBATA MUHARRİRİ FERİDUN FİKRÎ B. (Dersim) — Zeki Beyefendinin bu mütalâaları üzerine kendilerine cevap arz edeyim. Encümen, Heyeti Celileden nazarı itibara alınarak gönderilen takrirler hakkında mütalâa arz etmek hakkına maliktir. Binaenaleyh encümen sırf Nizamnamei Dahilinin kendisine bahşetmiş olduğu salâhiyetten istifade ederek Heyeti Celilenize mâruzatta bulunmuştur. Ve bu suretle hakkı nizamisini, hakkı kanunisini istimal etmiştir. Mesele bundan ibarettir. Fakat Heyeti Celileniz noktai nazarı kabul etmeyin de başka noktai nazar iltizam buyurursa encümenin yapacağı inkıyat ve itaattir.

ZEKİ B. (Gümüştane) — Müsaade ediniz sual soracağım.

FERİDUN FİKRÎ B. (Dersim) — Bendeniz usul hakkında söyledim.

REİS — Mazbata Muharriri; usul hakkında söz aldığı için sual sorulmaz.

FERİDUN FİKRÎ B. (Dersim) — Müsaade buyurunuz Reis Bey. Sorsunlar.

ZEKİ B. (Gümüştane) — Lâyihai kanuniye Mecliste ilk müzakere edildiği vakit bu meseleyi Meclisi Âli nazarı dikkate almış ve encümeni âlinize tevdi etmişti. Encümeni âli Meclisin Heyeti Umumiyesinin ittihaz etmiş olduğu karara ittibaa mecbur mudur, değil midir?

FERİDUN FİKRÎ B. (Dersim) — Değildir.

ZEKİ B. (Gümüştane) — Ekseriyetin kararına ittiba etmiyen bir encümen bilmiyorum bendeniz.

FERİDUN FİKRÎ B. (Dersim) — Beyefendi, takrirler nazarı itibara alınmıştır. Nazarı itibara alınmak demek encümenin inkıyadı mutlakı demek değildir. Eğer buraya gelir de Meclis o takriri kabul eder ve kesbi katiyet edip de tahrirî için encümenine havale olunursa o zaman o başkadır. Hattâ Reis Beyefendi takrirleri reye korken bendeniz bu cihetin tekevvin edeceğini nazarı dikkate alarak, nazarı itibara alınmak üzere demiştim. Zabıtta o suretle muharrerdir. Reis Beyefendi Hazretleri de nazarı itibara alınmıştır suretinde ifade buyurmuşlardır. Ve zabıt o suretledir. Encümenin bu husustaki hakkı kanunisi derkârdır. (Doğru sesleri)

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisar Şarki) — Encümeni âliniz birinci maddenin tebdili hakkın-

daki noktai nazarımı hemen hemen aynen kabul buyurmuştur. Yalnız bir kelime vardır ki, o da ika edilmiş bulunan bilûmum ceraim denmiş, bendenizin takririmde bilûmum tâbiri yoktur. Çünkü her nekadar Meclisi Âlice nazarı itibara alınan müstesniyat takrirlerini encümeni âliniz bir dereceye kadar reddetmişse bile evvelece encümenin teklifi ettiği lâyhada bir kısım müstesniyat var. Bu müstesniyat mademki vardır. Şu halde bilûmum tâbirine zannederim hacet yoktur ve bu tâbirin bulunmasından bulunmaması müreccih olmak lâzımdır. Bu cihetin de nazarı mütalâaya alınmasını rica ederim efendim.

FERİDUN FİKRİ B. (Dersim) — Efendim Bilûmum kelimesi zatiâllerinin takririnde yoktur. Süreyya Beyin takririnde ise vardı. Encümen her ikisini tetkik etti. Bu müstesniyat meselesi olsun mu, olmasın mı? Müstesniyat olursa tatbikatta tereddüdü mucibolur. Çünkü türlü türlü ceraim vardır. Meşelâ ceraimi askeriye var, ceraimi saire var, sonra ceraimi siyasiye var. Binaenaleyh, her türlü tereddüdü selb maksadiyle bu bilûmum tâbiriyle beraber bir de kanuna «Müdafaai Milliyeye Vekili memurdur» diye bir kayıt ithal ettik. Bu tâbirle buna ceraimi siyasiyeyi de ithal etmiş oluyoruz. Hatırı âcizaneme gelmiyen ve her halde ithali lâzımgelen bir takım ceraim vardır, bunların da aftan müstefidolması için bilûmum kelimesi ilâve olunmuştur. Karar yine Heyeti Celilenizindir.

TUNALI HİLMİ B. (Zonguldak) — Arkadaşlar bu meselenin esasını bilmem tesbit edebildik mi; mesele acaba maddi mi, mânevi mi? Yoksa hissî mi, yahut ahlâki mi? Arkadaşların çoğu re'fetten, adaletten, merhametten bahsediyorlar, bir takım arkadaşlar da ahlâkiyattan, hissiyattan bahsediyorlar. Zeki Beyin bahsettikleri gibi. Halbuki bence, bu vatanın, milletin katiyen ihtiyasatı meselesidir. Eğer bu noktai nazardan meseleyi tetkik edecek olursak evvelemerde istirham ederim, bendenize müsaade buyurunuz mâziye doğru rücu edeyim. Abdülhamid zamanında sülûsanı müddetini ikmal etmiş olanlar çıkabilirdi.

ZEKİ B. (Gümüşane) — Bunlar yine müstesna idi.

TUNALI HİLMİ B. (Zonguldak) — Fakat, bunda mantık nerede? Arkadaşlar tasavvur ediniz. Bir insan veya ben, üç ayın iki ayını dün

ikmal etmiş olduğum için bugün çıkabiliyorum. Fakat diğeri veya yine ben, yarın ikmal edeceğim için katiyen otuz günü ikmale mecbur kalıyorum. Bu zihniyet sırf halkı aldatmak için devam ede ede, maatteessüf bizim Heyetivekilemizden gelen lâyihai kanuniyede de görülmüştür. Bu kadar azîm hata katiyen bizim Hükümetimizde olmamalıdır. (Yanlış anlamışsınız sesleri) Halkı aldatmaktan başka bunun hiç mânası yoktur, (Öyle değil sesleri) Çok rica ederim; öyledir efendim ve siz Feridun Fikri Bey siz değil misiniz ki Adliye Vekili Beyefendiye mükerreren geçenlerde sualler tevcih buyurdunuz ve kendiniz tashih ettiğiniz müftehiraneye ortaya koydunuz. Arkadaşlar; dikkat ederseniz üçüncü safha lâyiha, encümene gitti encümende adliyeciyi, hukukçu zevat görüştüler. Bir türlü birbirlerini yenemediler. Lâyihayı tekrar buraya perişan bir halde getirdiler. Dördüncü safha: Yine encümene gitti, yine pehlivanlar güreştiler, birbirini yenemediler. Yine buraya getirdiler. Beşinci safha: Malûm, bugünkü, yine malûm. Arkadaşlar bütün bunlar nedir biliyor musunuz? Ruhiyat meselesidir; viedan meselesidir, muhakeme meselesidir. Evet arkadaşlar esas tesbit etmemiş olduğu için bütün Abdülhamid'e aidolan safhayı açacak olursak, diğer safhalardan bu ana kadar gelmiş olan safhalar karşısında fikrimizi maddi bir muhakeme ile yürütecek olursak anlarız ki, evvelemerde memleketin ihtiyacları noktasından düşünmüyoruz; sırf ahlâk ve hissiyat noktai nazarından düşünmüyoruz. Hayır arkadaşlar bugün maktullerden, bilmem nerelerden daha fena olan mahallerde, binalarda mahpusin çürütülüyor. İfna ediliyor. Arkadaşlar ben bunun taraftarı değilim.

ZEKİ B. (Gümüşane) — Yaptığının cezasını çekiyor.

TUNALI HİLMİ B. (Devamla) — Müsaade buyururuz. Size bir hâtıramdan bahsedeyim. Eğer bu memleketin nüfusa olan ihtiyacı, ta çocukluğumdan beri benim en derin endişemi teşkil etmemiş olsaydı, vaktiyle söylemiş olduğum bir sözü tekrar söylemezdim.

Arkadaşlar Hürriyetin, Meşrutiyetin istirdadında bu arkadaşımızın Mısır'da idi. (Madde hakkında söyleyiniz sesleri) Maddededir arkadaşlar. Mısır'da, Hürriyetin istirdadı üzerine kan

dökülmediğinden Abdülhamid'in yaşadığından memleketi, milleti yarım asırdan beri emmekte olan birtakım zaleminin Büyükkada'da bilmem nerede zevk ve sefa sürmekte olduklarından bahsedilirken denildi ki: «Beis yok bu da böyle geçer sen ne diyorsun Tunalı!» dediler. «Arkadaşlar! Ok yaydan çıktı, artık kan dökülmesi için biraz intizar lâzımdır. Kan dökülmedikçe Meşrutiyette selâbet olmaz» demiştim. 31 Marttan sonra Mısır'dan avdet ettim. Çünkü biraz kan döküldüğü için Hürriyetin biraz mevcudiyetine inanmıştım. Maatteessüf inandığımda yanıltılmışım. «Mademki iş böyle olmuştur, ben Abdülhamid'i bile affediyorum» dedim. Arkadaşlar, biraz müsaade ediniz. Bir acımdan, bin sene daha yaşasam kalbimden çıkmıyacak bir acımdan bahsedeceğim. Abdülhamid yetmiş yaşındaki babamı nefyederek, süründürerek öldürmüştür, şehidemiştir. Abdülhamid; benim üç kardeşimin istikbalini öldürmüştür. Abdülhamid; bu milletin bu hale gelmesine sebeb olmuştur. (Sadede sesleri) Fakat öyle iken arkadaşlar dedim ki: «Allah bana gûya diyor ki, ya kulum sen bugün memleketin en büyük endişesini nüfussuzlukta görüyorsun İşte sana yıkadığın bir zâlim, işte bundan sonra Türk temiz olmuştur. Ben bunu böyle farz ederek Abdülhamid'i affettim.» demiştim.

Arkadaşlar ben kırk beş seneden beri diyemezsem de lâakal otuz seneden beri bu memleketin yalnız nüfus siyaseti içindeyim. Şu halde otuz üç bin nüfus bugün neden o maktellerde ölsün? Emin olunuz ki, size yeminle söylüyorum, eğer bu memlekette dehşetli bir boşluk olmasaydı - Allah bilir - değil öyle falan kızın ırzına geçmiş bir mel'unu, hattâ en küçük cürüm işlememiş olmak şartıyla bile o otuz bin kişiyi boğardım. Bu Cumhuriyet sahasını başka türlü temizlerdim. Arkadaşlar bunu yapamadığım içindir ki, mademki bunu yapamıyacağım, memlekete nüfus kazandırırım. Memlekette nüfus ve bazı kazandırmak için yüzelli millete, (33) bin kişinin nısıfı on beş bin kişi de olsa, bu on beş bin kişinin birer anası ve babası bulunsa yüz bin kişi namına sizden istirham ediyorum, arkadaşlar memleketin âtisi namına bu maddeyi reddediniz. Nısıfı değil, süslü değil, bir gün bir saati bile katiyen kabul etmeyiniz arkadaşlar. (Alkışlar)

RAGIB B. (Kütahya) — Efendim, geçen gün Affı umumi kanun lâyihasının müzakere-

sinde birinci, ikinci ve dördüncü maddelerin tevhidten encümenine gönderilmesi takarrür etti ve hattâ tevhidten müzakeresi de takarrür etmişti ve ondan sonra encümenine gitmişti. Malûmuâliniz üçüncü madde müstesniyattan bahsediyordu. Saniyen, o gün cereyan eden müzakereattan Meclisi Âlinin muhassalâi efkârı şu merkezde bulunuyordu ki, «müstesniyat kısmı noksandır, tezyidi iktiza eder. Bilhassa şekavet kısmında. Şekavetin kanuni tarifi nâkıstır. Kuttarı tariki ayrı telâski ediyor. Bilhassa cehren ahiz ve gasp dahi bir nevi şekavetten iken memleketimizde şekavet şeklinde iken, bu dahi şekavet kısmında dâhil değildir. Bunların müstesniyat kısmında tavzihi icabeder.» şeklinde mütalâa dermeyan edilmiş, Meclisi Âlinin ekseriyeti dahi bu noktaya imalei fikir buyurmuştu. Halbuki encümen, birinci ve ikinci maddeleri filhakika birleştirmiştir. Ve yine iki madde şeklinde getirmiştir. Ancak hiç de hakkı olmadığı halde Meclisten aldığı veçhe hilâfında müstesniyatı kaldırmıştır. (Doğru sesleri) Binaenaleyh müstesniyat mevzuubahsolmaksızın birinci maddenin müzakeresi caiz değildir. Zaten birinci, ikinci, dördüncü maddelerin birleştirilmesi için sebebolarak meselâ denilmiştir ki, «dördüncü maddede hangi cürümlerin istisna edileceği malûm değil iken ben nasıl birinci madde hakkında rey verebilirim?» Binaenaleyh müstesniyatı kaldırmak encümenin salâhiyeti dâhilinde olmamakla beraber, her halde birinci madde müzakere edilirken evvelâ hangi kısımların istisna edileceği mevzuubahsolmalıdır ki, ben kemali emniyetle birinci madde hakkında reyimi verebileyim ve elimi kaldırayım. İkinci bir eihet ise; burada encümen nısıf, demiştir. Halbuki yine o gün cereyan eden müzakereatta, nısıf, sülüs şeklinde mezuubahsolmuştu. Bu arkadaşlar tarafından mevzuubahsolduğu gibi Hükümet dahi sülüsü kabul etmiştir. Burada ise encümen nısıfta ısrar ediyor. Vakaa Hükümetin noktâi nazarı ve gerek bu hususta mütalâatta bulunan arkadaşlarımızın fikirleri bir tâkrir ile tasvi ben encümeninden geçmediği için encümen nısıfta ısrar edebilir. Fakat o gün cereyan eden müzakereatin neticesini sülüs kabul etmek şeklinde idi, Meclisi Âlinin temayülâtı bu merkezde idi. Şimdi gelelim müstesniyatın encümen tarafından kaldırılmasındaki mahzura :

Efendiler, biz hepimiz Anadolu'nun bir yerindeniz. Hepimiz de kendi memleketimizin muhitine tamamen âşinayız, hattâ alışkınız. Bir kere kendi memleketimize, kendi mahallemize, kendi evimize ricat edelim ve orada cereyan eden her hangi bir ırz hâdisesini tasavvur edelim. Efendiler, öyle hâdisat olmuştur ki, kız kaçırılmak, kadının cebren ırzına geçmek gibi öyle muazzam hâdisat olmuştur ki, bir köy iki taraf olmuş, birbirini kırmıştır.

ZEKİ B. (Gümüşane) — Emsâli çok vardır bunların.

RAGİP B. (Devamla) — Bir aile tamamen sönmüştür. Biz ırz meselesinden dolayı sekiz, on ocaklı bir aile tamamen sönmüştür. Meselâ bir ailenin en genç, en kabadayı birisinden yolda giderken bir genç vurulmuştur. Fakat aile yaşamıştır. Lâkin o aileden bir kadının veyahut bir kızın ırzına vâkı olan tasallûtta dolayı o aile ve o aileye mensubolan aile sönmüştür. Efendiler hâfizamıza müracaat edelim. Elli sene evvel, altmış sene evvel bir kız hâdisesi vukubulmuştur. Bir aile içerisinde yedi yaşındaki çocuk ona muttallidir. Kavga ederken daima ortaya sürer. Bu ırz meselesinde Anadolu halkı çok hassastır. Bunun üzerine çok titrer. Efendiler binaenaleyh halkın-hissiyatı üzerinde en mühim âmil olan ve hiçbirimizin sökmeye kaadir olmayacağı bu ırz meselesi, hissiyatı, rica ederim, halkımız kadar kendimiz de kayıralım. Fîilî seni, hetki ırz, gerek cebren olsun, gerek biligfal olsun; çünkü biligfal fiilden sonra olmazsa yine cebir mahiyetindedir, bu çok kötüdür. Yine bir ailenin yetmişyedi silsilesine intikal eder. Seksen sene sonra başına kakılır. Fecî, elîm bir hâdisedir, namus meselesidir. O ailenin heyeti umumiyesinin ölümüyle tev'endir. Rica ederim bu meseleyi istisna edelim. İkincisi efendiler şekavettir. Bu kürsüden mükerreren Hükümet dahi itiraf etmiştir ve Meclisi Âlinin bidayeti küşadında Reiscumhurumuz Paşa Hazretleri tarafından okunan siyasi nutukta dahi ehemmiyetle mevzuubahsolmuştur. Şekavet meselesi bu memleketin çok acı, çok elîm çok mühim deritlerinden biridir. Bu meselenin önüne geçmedikçe bu memleketin iktisadi ve sair suretle terakkiyatını temin etmenin imkânı yoktur. Efendiler bu his meselesi değil, muhakeme meselesidir. İyi düşünelim, binaenaleyh şekavet beledî bir şekil olacaktır ve belki bugün Hükümet âzami kuv-

vetini sarf ettiği halde hâlâ itfa edememiştir ve her gün hepimizin emniyeti can hayat ve mal namına şekavetten ağladığımız, sızladığımız bir zamanda bu şakileri ortaya atıvermek zannederim ki memleketin siyaseti idariyesine katiyen muvafık değildir. Muzırdır, tehlikelidir. Kaldı ki erbabı şekâvetten birtakım kimseler onu itiyadedinmiştir. Bunların ekseriyeti bunun böyledir, hırsızlığı, yağmagerliği, müsellehan hane basmayı itiyadedinmiştir. Bunlar hapsaneden çıksalar dahi yüzde sekseni hali itiyatta bulunduğu için yine ikarı cürmedeceklerdir. Çünkü fen dahi hükmediyor ki birtakım insanlar için bu bir maraz halini almıştır. Hapsaneler katiyen bunların önüne geçemez.

Dr. MUSTAFA B. (Çorum) — Eğer maraz ise ceza verilmez.

RAGİB B. (Devamla) — Bakınız bir şey arz edeyim efendim. İtalya'da meşhur ulemaden biri hapsenede bu katil, gardiyanların tahti müşahedesinde bulunan ceraimi mükerrere ashabının bu halleri tahakkuk ettikten sonra vücutlarının izalesi için bir felsefe ileri sürmüş ve o felsefe üzerinde tatbikat yapılmasını istemiştir. Mustafa Bey sana söylüyorum.

MUSTAFA B. (Çorum) — Binaenaleyh ben de sana cevap vereceğim.

RAGİB B. (Devamla) — Birtakım kimseler âdeti bununla tabiatlaşmıştır. Affetsek yine yapar. Ceza da verirsek vazgeçmez. Ne yapsan yine yapar. Onun en ziyade tutacak, onu ıslah edecek hapsanedir. Belki uzun bir zaman sonra ıslahı nefsedebilir. Fakat salıverdiğiniz zaman çıkar, yine yapar. Böyle birtakım kimseleri ismen bendeniz sayabilirim. Fakat burada âdi mesail üzerinde, isim üzerinde Meclisi Âliyi meşgul etmek istemem. Bu itibarla şekaveti dahi bu aftan istisna etmek lâzımdır. Memleketin asayışı, siyaseti idariyesi nokta-i nazarından lâzımdır. Diğer taraftan üç ay yatar. Çıkkıktan onbeş gün sonra yine çalar; birisinin evinden eşyasını çalmıştır, kimsinin bakırını çalmıştır; bir şey çalmıştır. Üç ay daha yatmıştır. Böyle üç, beş, altı yedi defa çıkmış ve girmiştir. On defa sirkat fiilini itiyadedtiğinden dolayı hapse girmiştir ve vâzı kanun bunu tamamen anladığından dolayı sirkati itiyadedenler diye metni kanunda tâbir vardır. Binaenaleyh erbabı itiyadı affetmek, onlara yeni bir cürüm sahası

kışadetmek demektir. Böyle sabiki mükerrere erbabını, ceraimi mükerrere erbabını dahi affetmek doğru değildir. Binaenaleyh memleketin selâmeti noktai nazarımdan bunlar dahi istisna edilmelidir. İşte bu noktai nazardan bendeniz bir takrir veriyorum, kabulünü rica ederim.

REİS — Efendim müzakeresinin kifayetine dair iki takrir var.

ŞEFİK B. (Bayezid) — Efendim mazbataya bendeniz muhalifim. Noktai nazarımı arz edeceğim.

REİS — Müzakerenin kifayeti aleyhinde söyleyecek iseniz söz vereyim.

ŞEFİK B. (Bayezid) — Evet efendim.

REİS — Müzakereinin kifayeti hakkındaki takrirleri bir kere okuyayım. Reyinize vaz'etmek mecburiyeti tahtındayım.

Riyaseti Celileye

Müzakere kâfidir. Maddenin reye vaz'ını rica eylerim. 22 . 12 . 1339

Ordu
Hamdi

Riyaseti Celileye

Müzakere kâfidir. Maddenin reye vaz'ıyla ikinci maddeye geçilmesine teklif ederim.

Konya
Mustafa Feyzi

REİS — Kifayeti müzakereyi reyi âlinize vaz'ediyorum. Müzakerenin kifayetini kabul edenler ellerini kaldırsın. Aksini reyi âlinize vaz'ediyorum. Kabul etmiyenler lütfen ellerini kaldırsın. Müzakere kâfi görülmedi efendim. Şimdi diğer takrirleri okuyacağız.

Riyaseti Celileye

Affi Umumi Kanununa âtideki maddenin ilâvesini teklif eylerim.

Usul ve furuunu katledenlerle tasmin ve tasavvurla ika edilen katil ve cebren icra edilen fiilîşeni cürümleri bu kanundan müstesnadır.

Erzurum
Ziyaeddin

Riyaseti Celileye

Birinci maddeye (ika edilmiş bulunan) fıkraından sonra «fiilîşeni, izaleibikir, şekavet kuttâ, tarik, hane basarak cebren ahiz ve gasıp cürümleriyle ceraimi mükerrere erbabı ve sabıkala güruhu müstesna olmak üzere bilûmum ceraim

ilâh.» şeklinde bir fıkra ilâvesini ve nihayetine (nısıf) yerine sülüsü denilmesini teklif eylerim.

Kütahya
Ragıp

TUNALI HİLMİ B. (Zonguldak) — Yani hapsane kapılarının seddini teklif ediyor.

Riyaseti Celileye

Cumhuriyetin ilânı tarihi olan 29 Teşrinievvel 1339 tarihine kadar hetki ırz müstesna olmak üzere ika edilmiş olan bilûmum ceraim faileri hakkında hükmolunmuş veya olunacak cezaların nısıfı af ve tenzil olunmuştur.

Çorum
Dr. Mustafa

Riyaseti Celileye

Hetki ırz gibi efali mezmumenin istisna edilmesini teklif eylerim.

Gümüşane
Zeki

Riyaseti Celileye

Birinci maddeye son fıkra olmak üzere (Hetki ırz ve kız kaçırma fezahetine ve teferruatına mütaallik Kanunu Cezanın üçüncü ve dördüncü fasıllarında muharrer efalin mürtekipleri müstesnadır) kaydını ilâvesini teklif ederim.

Bayezid
Şefik

ZİYAEDDİN Ef. (Erzurum) — Efendim malûmuâlileri ceraimin ekseriyeti hukuku şahsiyeye taallûk ediyor. Cenabı Hakmın bile affetmediği hukuku şahsiyeyi Meclisi Âli affetmek cesaretinde bulunacak. Bari bundan en şeni, bulunan ceraim - ki bugün mahpushanelerde pederinî ve sairesini katledenler var - bir de cebren fiilîşeniden bulunanlar, bir de taammüden ika katledenler gibi ceraim ashabı istisna edilmeli. Yalnız bu gibi ceraimde mesuliyeti uhreviyeyi göz önüne almalıdır. Malûmuâlinizdir ki bu gibi cinayetlerde merhamet etmek bütün insanlara zülmetmek demektir. Bunun da bir haddi vardır. Rica ederim, bu gibiler nazarı dikkate alınmalıdır.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisari Şarki) — Efendim Ziyaeddin Efendi Hazretlerinin teklifleri bâzı ceraim erbabının istisna edilmesi hakkındadır. Halbuki geçenlerde Heyeti Celileniz huzurunda bilmünasebe mevzuubahis ve mâkal oldu. Heyeti Celilenizin tasvibi zmnisine iktiran etti ki birinci ve ikinci maddeler affın ve

cihatım şâmidir. Evvelemirde bu cihet tesbit olunsun; ondan sonra müstesniyata sıra gelsin. O halde Ziya Efendinin tekliflerinin zamanı müzakeresi şimdi değildir. Birinci ve ikinci maddelerin tâyin ve tesbitinden sonradır. Tehir olunsun. İçüncü madde olmak üzere mevzuu müzakere olur; Heyeti Celileniz arzu ederse kabul eder. İsterse etmez. Sonra usul noktai nazarımdan da bir şey arz etmek isterim. Ragıb Bey kardeşimiz, sülüs müddetin affını teklif ediyorlar ve diyorlar ki: Mesele geçende müzakere edildiği zaman sülüs müddetin affı nazarı itibara alındı. Bendeniz zabıtnameyi tetkik ettim.

RAGİB B. (Kütahya) — Öyle söylemedim efendim. Yanlış anlaşılmuştur. Sülüs hakkında temayülât vardır dedim.

ALİ SÜRURİ Ef. (Devamla) — Zabıtnameyi tetkik ettim efendim. Sülüs müddetin affı hakkında Makamı Riyasete hiç kimse takrir vermemiştir.

KÂZİM VEHBİ B. (Ergani) — Ben verdim efendim.

ALİ SÜRURİ Ef. (Devamla) — Ve reye de konmamıştır, zabıtları tetkik ediniz efendim.

REİS — Efendim evvelâ umumun affına dair, sonra sülüs müddetin affına dair sonra da nısıf müddetin affına dair olan teklifleri birer birer reyî âlinize vaz'ettim. Nısıf müddet kabul edildi efendim.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarî Şarki) — Nısıf müddet, Heyeti Celilenizce kabul olunmuştur. Bunun hilâfına söz söylenemez, usulü müzakereye mugayirdir.

ŞEFİK B. (Beyazid) — Reis Bey söz istiyorum efendim.

FERİDUN FİKFİ B. (Dersim) — Reis Bey usul hakkında söz söylenirse bendeniz de söz istiyorum, efendim.

ŞEFİK B. (Bayezid) — Efendim takririmi izah edeceğim. Usul hakkında söylemeyeceğim.

REİS — Buyurunuz efendim.

ŞEFİK B. (Bayezid) — Evvelemirde istisna meselesi müzakere olundu mu, olunmadı mı? Sonra müzakere olunacak sözleri üzerine arz edeceğim. Efendim müzakere, istisna da dâhil olduğu halde cereyan etti. Encümen âzayı kiramının da malûmudur, istisnanın kabulü meselesinde ekalliyet istisna

olmasın dendi, bendeniz de fiili şeni ve kız kaçırmak meselesinin bu aftan istisnası lehinde bulunmadım. Şimdi ona ve takririme ait bir iki sözle tasdiatta bulunacağım. Efendim Kanunu Cezanın faslı mahsusunda mevcudolan kız kaçırmak hetki ırz mevacdının her hangi birini nazarı mütalâaya, nazarı dikkate aldığımızda hepsi de şeni ve fecîdir. Altı yaşında bir kızın 25 yaşında bir canavar tarafından ırzı hetkedilerek aylarca firaşı ıztırapta inliyen o mâsumenin halini bir kere göz önüne getiriniz. Ebeveyninin başının önüne oturup da duçar oldukları felâketi düşününüz, sonra; leylen kapı kırarak bikes validesinin koynundan alıp da dağlara kaçıran ve cebir, işkence ederek ismeti pâkini paymal eden canileri de düşününüz. Bendeniz bunların hepsine ve birçok misaline şahidoldum, hattâ nazarı tetkikimden geçti ve Mahkemei Temyizin de tasdikına iktiran etti. Binaenaleyh böyle, ırz ve namus düşmanları olan hetki ırz, kız kaçırmak fezahtatini - ki kanunda fazahet diye tesbit edilmiştir - irtikâbedenlerin af meyanına ithalini bendeniz muvafık görmüyorum. Efendiler katî; âzami ceraimdir, fakat ekseriya ve hattâ yüzde doksan bilmünazaa tehehhür ve feveranla vâkı olur. Bunu cümleliz tasdik - buyursunuz. Fakat fiili şeni, kız kaçırmak böyle midir? Sırf huzuzatı şelvaniye ve hayvaniyesini tatmin için birtakım erbabı iffet ve namusun - ilelebet metvi mânavide bırakacak surette - caniyane, vahşiyane ifa edilmiş olan ve bugün hükmü musaddak, hapşanelerde yatan birtakım üşerayı affetmek... Zannedersem Meclisi Âli bunu teeviz buyurmaz. Binaenaleyh bendeniz bu hususta muhalif kaldığım gibi takririmde de arz ettiğim veçhile; .. Ha bir noktayı daha arz edeceğim; Kanunu Cezanın üçüncü ve dördüncü fasıllarının maddeleri birer birer tetkik olunursa hangi ika edilen cürüm şedittir. Meselâ genç kimseleri fuhuşiyata tahrik ve teşvik ve ika, yahut bir rıza ikai feilli şeni, zina eden - hatunların veyahut kocaların aleyhine hakkı dâvaları vardır - cezaları cünha derecesindedir. Fakat bunların neticeten ne derecede felâketlere duçar oldukları meydandadır. Bu suretle nice hanumanlar sönüyor, nice erbabı namus, erbabı iffet metvi mâneviye

mâruz kalıyor. Binaenaleyh takririm veçhile kız kaçırarak fazahatiyle hetki ırz ceraiminin aftan istisnasını teklif ederim.

REİS — Efendim Ali Süruri Efendi biraderimiz usul hakkında söz istedikleri vakit birinci ve ikinci maddelerin af hakkındaki ahkâmı muhtevi olabileceğini fakat bu ahkâmından istisna edilmesi lâzımgelenlerin de üçüncü madde olarak tesbit edilmesi hususunu Heyeti Celilenize arz ettiler. Filvaki geçen içtimada gerek hetki ırz, gerek şekavet gerek kız kaçırarak ve fiilişeni maddelerinden dolayı mahkûm veya maznun bulunanların bu aftan istisnasına dair olan teklifleri Heyeti Ceilleniz nazarı itibara almış ve bu itibarla Adliye Encümenine de tevdi etmişti. Binaenaleyh birinci ve ikinci maddelerin yalnız af ahkâmını muhtevi olmak ve bu aftan istisnası lâzımgelen, Heyeti Celilenize de nazarı itibara alınmış olan diğer istisnaiyatı üçüncü madde olarak tesbit etmek muvafık olacağına dair Ali Süruri Beyin teklifini reyi âlinize arz edeceğim. (Gürültüler) Maddeyi reye koymuyorum efendim, yalnız usul hakkındaki teklifi reye koyuyorum. Bunun zamanı müzakeresi ise birinci ve ikinci maddelerin kabulünden sonra hulûl eder. Binaenaleyh ikinci maddeden sonra mevkii müzakereye vaz'edilmek üzere müstesniyat tekliflerinin tehirini teklif ediyorlar. Bu teklifi kabul edenler... (Gürültüler) müstesniyat hakkında Heyeti Celilenin nazarı itibara almış olduğu mevad vardır. Elbette bunlar nazarı itibara alınacaktır. Her maddeyi birbirine karıştıracak olursak olmaz efendim. Birinci ve ikinci maddelerden sonra müstesniyatı müzakere edeceğiz. Bu baptaki teklifi reye arz edeceğim.

Dr. MUSTAFA B. (Çorum) — Meclisin kararı vardır, nasıl oluyor da reye koyuyorsunuz?

REİS — Beyefendi Meclis kararından bir şeyi geri almıyor. Rica ederim.

FERİDUN FİKRİ B. (Dersim) — Reis Beyin dediği doğrudur.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Reis Bey birinci maddeye «üçüncü maddedeki müstesniyattan maadası affedilmiştir.» tâbirini koymak lâzımgelir.

REİS — Efendim, birinci madde hakkında tadil teklifi verirsiniz. Şimdi yalnız usul hakkındaki teklifi reyi âlinize vaz'edeceğim. Binaenaleyh, usul hakkında Ali Süruri Efendinin teklifini reyi âlilerine vaz'ediyorum. Kabul edenler lûtfen ellerini kaldırsın. Aksini reye vaz'edeceğim efendim. Bu teklifi kabul etmeyenler ellerini kaldırsın. İşbu teklif kabul edilmiştir. Binaenaleyh, birinci ve ikinci maddeler müzakere edilecek, ondan sonra bu maddeler ahkâmından istisnası icabeden mevât ayrıca üçüncü maddede tesbit olunacak.

Şimdi birinci maddeyi reyi âlinize vaz'edeceğim efendim.

ZAMİR B. (Adana) — Tay teklifim vardır efendim.

REİS — Vardır efendim. Fakat şurasını arz etmek istiyorum ki, bundan evvel de zatîâliniz birinci maddenin tayyı hakkında takrir verdiniz ve reddolunmuştu. (Gürültüler)

FERİDUN FİKRİ B. (Dersim) — Tay teklifi tekrar reye konamaz Reis Bey.

REİS — Heyeti Celilenizin aynı şey hakkında böyle mütemadiyen reye müracaat etmek doğru değildir. (Gürültüler, olur, olmaz sesleri)

ZIYA Ef. (Erzurum) — Yalnız bilûmum kaydının hazfi...

REİS — Bilûmum kelimesinin tayyına dair teklif vardır efendim.

FERİDUN FİKRİ B. (Dersim) — Müsaade buyurun Reis Bey. (Bilûmum) kaydı müstesniyat kaydının vaz'ma mâni değildir. Biz meseleyi katiyen tetkik etmişizdir. Müstesniyat olduğu halde kâmilen tesbit edilmemiştir. Birçok ceraim vardır. Gümrük ceraimi vardır. Ceraimi askeriye vardır. Onların cümlesine teşmil olunmak üzere (bilûmum) kelimesi konmuştur.

REİS — Efendim, (bilûmum) kelimesinin tayyına dair teklifler vardır. Encümen namına Mazbata Muharriri Feridun Fikri Bey diyorlar ki, (bilûmum) kelimesinin orada vücudu hiçbir zaman istisnaiyata icrayı tesir etmez. Binaenaleyh diğer posta cürümleri ve sair cürümleri buna ithal etmek için (bilûmum) kelimesi kalsa bile 3 ncü maddedeki istisnaiyat ayrıca tesbit edilir.

FERİDUN FİKRİ B. (Dersim) — Efendim, zaten zapta geçiyor.

ZEKİ B. (Gümüşane) — Üçüncü maddede (istisnaiyat) ayrıca muhafaza edilir.

ADLİYE VEKİLİ SEYİD B. (İzmir) — Zaten kaidedir. Âm ile hâs tearuz ettikte âm ihtiyar olunur ve âmdan arz hassa teveccüh eder. Binaenaleyh bu kaidedir. Bu madde âm'dır. Şimdi aşağıda gelecek üçüncü madde ise hâstır. Binaenaleyh (bilûmum) kelimesinin vücudunda hiçbir mahzur yoktur.

REİS — Mamafih (bilûmum) kelimesinin ref'ini talebedenler vardır. Reyî âlinize vaz'edeceğim. (Bilûmum) kelimesinin tayyımı kabul edenler lütfen el kaldırsın. Aksini reyî âlinize vaz'ediyorum. (Bilûmum) kelimesinin ipkasını kabul edenler lütfen el kaldırsın. (Bilûmum) kelimesi maddede kalacaktır efendim. Binaenaleyh aynen reye vaz'ediyorum.

TUNALI HİLMİ B. (Zonguldak) — Madde nin tayyımı teklif ediyorum.

REİS — Heyeti Celile tay teklini evvelce reddetmişti. Binaenaleyh bir daha reye vaz'edemem.

ZAMİR B. (Adana) — Reis Bey bana müsaade eder misiniz? İki kelime söyleyeceğim. (Hayır sesleri, reye sesleri)

REİS — Binaenaleyh birinci maddeyi aynen reyî âlinize vaz'ediyorum. Maddeyi aynen kabul edenler lütfen el kaldırsın. Aksini reyî âlinize vaz'ediyorum. Maddeyi kabul etmiyenler lütfen el kaldırsın. Madde kabul edilmiştir efendim.

Madde 2. — Birinci maddede mezkûr tarihe kadar ika edilmiş olan ceraim failleri hakkında hükmolunmuş veya olunacak idam cezaları onbeş sene küreğe ve müebbet kürek cezaları onbeş sene küreğe ve müebbet kalebentlik cezaları on sene kalebentliğe ve müebbet nefiy cezaları da üç sene nefye tahvil olunmuştur.

REİS — İkinci madde hakkında söz istiyen var mı?

FERİDUN FİKRİ B. (Dersim) — Efendim, Ali Süruri Efendi Hazretlerine kısa cevap vereceğim. (Hiç cevap verme sesleri) Söz söylemememi arzu buyurursanız benden sonra kimse söylememek şartıyla sözümden vazgeçerim.

REİS — Efendim, kimseyi böyle bir kayıt altına alamazsınız.

FERİDUN FİKRİ B. (Dersim) — Efendiler, Ali Süruri Efendi cidden şayanı takdir bir kudreti ilmiye ile encümenin vaz'ettiği maddeyi tenkid buyurdular. Efendim, Heyeti Celilenizin salâhiyeti bipayandır. Nasıl ki 1325 te vâzı kanun, efendi hazretlerinin ifade buyurdıkları tarzda yazmış ise Heyeti Celileniz de aynı tarzda yazabilirsiniz. Yalnız bizim maddeyi tanzim ederken nazarı itibara aldığımız cihet Kanunu Cezamızdaki mücazat muayyen ve muhassastır. Onların haricinde yeni bir tarzı ceza vermek istemedik. Kanunu Cezada bir muvakkat nefiy vardır. Bir müebbet nefiy vardır. Malûmuâliniz bunların hikmeti cezaiyesi de vardır. Muvakkat nefiy niçin yapılmıştır? Muvakkat nefiy öyle bir cezadır ki, tabiat ve mahiyeti itibariyle bir insanın üç sene zarfında yahut ondan az bir müddet zarfında bir mahalde yaşamasıdır. Halbuki müebbet nefiy, bütün hayatı imtidadınca o mahalde yaşamasıdır. Vâzı kanun muvakkat bir nefiy verilmekle mücrimi gayet ağır bir mahiyette tecziye etmek istememiştir.

Bir adamı muayyen bir müddet için bir mahalde bulundurmakla iktifa etmiştir. Yok eğer daha uzun bir müddet için tecziye etmeyi tasavvur etmişse o zaman müebbet nefye mahkûm olan bir adam bütün ailesini ve sairesini alarak diğer bir mahalde yerleşir. Diğer surette nefiyde hiçbir hikmeti cezaiye yoktur. Bir adam on sene bir yerden uzaklaştı mı artık o memleket ile hiçbir alâkası kalmaz. Halbuki müebbeden mahkûm bir adam gittiği yerde yerleşir ve oralı olur. Üç sene nefyin mün-tehası üç sene olduğu için üçüncü sene nihayetinde tekrar memleketine dönüp aynı mahalde hayatı sabikasına avdet edebilir. Görülüyor ki, muvakkat kalebentlik cezası verilmiyor. Bu muvakkat nefye, müebbet nefye mahkûm olan insanlar vücutlarından bâzı noktâ nazardan mahzur görülen kişilerdir. Bunların vaziyeti mahsusai cezaiyeleri ve vaziyeti mahsusai cürmiyeleri arasında fark vardır. Binaenaleyh gayet derin bir hikmeti cezaiyeye müstenidolan, Ceza Kanunumuzun gayet mühim olan şu vaziyetini encümen ihlâl etmek istememiştir. Ama Heyeti Celile başka bir noktâ nazar takibeder, ona kimse bir şey diyemez. Efendi Hazretlerinin buyurdıkları iki noktaya da cevap vermekliğime müsaade buyurmanızı istirham ederim.

O da, yedinci maddeden bahis buyurdular ve dediler ki, yedinci maddede ceza tezyidolunabilir. Efendiler dikkat buyurulsun. 3 sene, 4 sene nefyolabilir, 6 sene nefyolabilir buyurdular. Efendiler ben de kendilerinin nazarı insafına müracaat ederim. Bu ceza, yedinci madde; nefyi muvakkat, hapis, muvakkat kalebentlik, müebbet kalebentlik ve muvakkat küreğe mahkûm olanlar mevkii cezalarından firar ederlerse tutulduklarında cezayı munzam mahiyetinde verilen bir cezadır. İstirham ederim, mâruzu afta, af safhasında düşünülecek bir tedbir değildir. Bu, alehtlak bir şeydir. Mevzuubahsolan tahfifi cezadır, teşdidi ceza mahiyetinde bir hükmün tahfifi ceza makamında bir hükmünde delil makamında irae edilmesini kabul edemiyorum. Bir nokta daha arz edeceğim. Sonra mükerrirler hakkında da bir nokta dermeyan buyurdular. Onun hakkında da vereceğim cevap aynıdır. Heyeti Celilenizin malûmudur ki, biz mahallî aftayız. Binaenaleyh bizimki Ceza Kanununun mükerrirler hakkında büsbütün başka bir mahiyette olmak üzere koyduğu ahkâm değildir. Bunlar teşdiden vaz'olunmuş hususattır. Tahfifen vaz'olunmuş hususati nazarı itibara alırken ahkâmı cezaiyeden tebaüt edemeyiz, esasattan ayırlamayız. Ama tekrar arz ediyorum. Bendeniz bunda bir faide görüyorum. Heyeti Celileniz bir faide görmezse kaldırabilir. Bendeniz üzerinde fazlaca ısrar etmiyorum. Yalnız bir noktayı Heyeti Celileye arz ediyorum ki, af mevkiindeyiz. Elde mevcut kanunları lûtufla, mürüvvet, merhamet ve mazununaleyhin, mahkûmün lehine tefsir ederek düşünmek için bir mükellefiyeti viedaniye vardır ve bunda kanaatim musırdır.

TEVFİK FİKRET B. (Konya) — Efendim görüyorsunuz ki, 2 nei madde Kanunu Cezanın muayyen olarak irae ettiği cezalardan bahsediyor. Bâzı cezalar vardır ki, fer'an ve aslen hükmedilebilir. Bunlar hakkında ne suretle af tatbik edilecektir? Ne suretle telâkki edilecek? Eneümünde bu hususta müzakere edildi mi?

FERİDUN FİKRİ B. (Dersim) — Efendim encümünde bu hususta müzakere edilmiştir. Muvakkaten memuriyetten tart hususati bir kimseye muhassasan vazife verilmesine müessir olduğu için bittabi bu hususat nazarı itibara alınmıştır. Ama siz dermeyan eder de He-

yeti Celile huzurunda müdafaaya vaz'ederseniz mesele hallolur.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Cezayı nakdî nasıl oldu?

FERİDUN FİKRİ B. (Dersim) — Cezayı nakdî dâhildir.

TEVFİK FİKRET B. (Konya) — Beyefendi bandrol, müskirat, reji cezayı nakdileri gibi cezalar var ki az - çok hususati şahsiyeye taallük eder. Binaenaleyh bunların da nısfı affedilmiş midir?

FERİDUN FİKRİ B. (Dersim) — Evet efendim; affedilmiştir. Devlet namına olan bilûmum mücazatan nısfı affedilmiştir.

TEVFİK FİKRET B. (Konya) — Rejinin?

FERİDUN FİKRİ B. (Devamla) — Devlet namına kim ceza vermişse; reji ve saire tabîi verilen ceza Devlet namıdır. O cezanın nısfı affolunur.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisar Şarki) — Efendim bendeniz yedinci ve sekizinci maddeleri noktai nazarıma müeyyedolmak ve zatiâliyelerinin Kanunu Cezada üç seneden fazla nefiy cezası yoktur diye vukubulan iddianızı - tâbiri affediniz - cerhetmek için misalen arz etmiştim. Yani yedinci maddeye göre firariler tutulduklarında velev zam ve tezyit tarikiyle olsun üç seneden fazla nefiy cezası vardır ve hükmolunabilir. Bendeniz bunları esbabı müeyyidei hukukiyeden olmak üzere arz ettim. Kanunu Cezada onbeş seneden fazla muvakkat kürek cezası mevcut değilken sekizinci madde bunun indeliap otuz seneye kadar kabili tezyidolacağımı muhtevi bulunduğunu arz ettim. Şimdi zatiâliniz buyuruyorsunuz ki, biz af yapmak istiyoruz. Af ise tahfiftir, teşdit değildir. Binaenaleyh böyle bir teşdidi tazammun eden made delil addolunamaz? Bendeniz zatiâlinizden sorarım. Müebbet nefiy mi daha şedittir, yoksa on sene nefiy mi şedittir?

FERİDUN FİKRİ B. (Dersim) — Müsaade buyurunuz! Bendeniz sualinizin son noktasına cevap vereyim. Çünkü diğer noktaya cevap vermeye lüzum yoktur. Şunu arz edeyim ki, zâhiren mantıksız görünürse de her halde müebbet nefiyden daha şedittir. Çünkü bir adam bir yere müebbeden nefiy olunursa yerleşir ve hayatı, mukadderatı taayyün eder. (Bravo sesleri)

HALİL B. (Zonguldak) — Efendim bu lâ-yihada «Cumhuriyetin ilâmına kadar irtikâbedilmiş ceraim» deniyor. Bu meyanda cezayı nakdiler de vardır. Cezayı nakdilerin nısfını affediyoruz, şimdi zamanında tahsil edilmiş olan cezayı nakdîlerin nısfı Devlet tarafından iade edilecek midir?

FERİDUN FİKİRİ B. (Dersim) — Bu bapta bir kaidei mutlâka vardır. Devlet tarafından alınan cezayı nakdiler iade olunmaz. Binaenaleyh buna şâmil olamaz, bu böyledir. Devlet hayatının icabatı zaruriyesindedir.

Dr. MUSTAFA B. (Çorum) — Efendiler ikinci maddede bizim Adliye Encümeni âzalarımızın idam cezasını onbeş seneye indiriyor. Müebbet küreği onseneye ve saire bu suretle indiriliyor. Bendeniz zannediyorum ki, aftan maksadımızı hapsanede bulunanların çıkarılması ve bundan bir faidei içtimaîyenin düşünülmesi meselesidir. İkinci mesele olarak af denilen şeyin her halde kalblere mânevi ve ruhi bir tesiri vardır ki, bu tesirle kendilerini terbiyevi bir surette yükselteceğiz zannediyorum. Binaenaleyh bu endişe ile mütehassis olduğumuz halde şimdi her hangi idam cezasını 10 seneye veyahut müebbet kürek cezasını sekiz seneye indirmek ve düşününüz ki, bizim memleketimizde hapsanelerde bir adamı onbeş sene yatırdıktan sonra çıkardığımız zaman zannediyorum ki, o adamda ne sıhhat cihetiyle ne de terbiyenin yüksekliği cihetiyle katıyen bir şey kalmış olmaz.

Efendiler hapsanenin öyle şeraiti sıhhiye ve içtimaîyesi vardır ki, buna itimat buyurunuz. Orada kalan çok yüksek terbiye görmemiş olanlar emin olunuz, fazla terbiye ahırlar. Onun için bendeniz istirahat ediyorum; idam cezalarını on seneye ve müebbet küreği sekiz seneye indiriniz, bendeniz bir şey düşünüyorum. Çünkü biz diyoruz ki, meselâ onbeş seneyi biz yedi seneye indirdik, efendiler, bunun fevkinde ben başka bir onaltı sene verilmiş cezayı görmedim. (Beş sene sesleri) Ne ise bilmiyorum, müsaade buyurunuz. Onbeş senenin fevkinde bir ceza bilmiyorum. Demek ki, onbeş senenin fevkinde oldu mu mutlaka müebbet demektir, benim için... Binaenaleyh bunu siz yedi-
buçuk seneye tenzil etmeyiniz de sekiz sene yapınız. Müebbet küreği sekiz seneye, ötekile-

ri de nısfına indiriniz ve buna dair bir takrir veriyorum. Lâtfen bunu kabul ediniz.

AHMED HAMDİ B. (Bozok) — Efendim Ali Süruri Bey ikinci maddede tenazur olmadığından bahis buyurdular. Bendeniz de ikinci maddede hakikaten tenazur olmadığı kanaatindeyim. Fakat bu tenazuru temin için mahkûmun, mücrimin aleyhine maddeyi tadil etmek caiz değildir. Bizde bir kaidei külliye vardır. Her hususta kanun mahkûmun, mücrimin lehine tefsir edilir. Şimdi Mustafa Bey idamla kürek cezalarının onbeş seneye tahvili doğru olmadığını söylüyorlar. Hiçbir mahkûm gösterilemez ki, onbeş sene mahbusta yatmış, ikmali müddet etmiş, vücudu salimen kurtulmuş, bu kabil değil, kurtulmuş olsa bile işe yarayacak bir hale gelmiştir. Maksat bunları islah edilmiş olduğu halde cemiyeti beşeriye içerisine atmak ve nafi bir surette çalıştırmaktan ibarettir. Binaenaleyh hem ikinci maddedeki tenazuru temin, hem de affın maksadına muvafık bir surette tadili için bendeniz idam ve müebbet küreğin beş sene küreğe, müebbet kalebentliğin beş sene kalebentliğe, müebbet nefyin üç sene nefye tahvilini teklif ediyorum.

TUNALI HİLMİ B. (Zonguldak) — İş işten geçmiş olmakla beraber deminki iddiamı teyit ve teçhiz için tekrar söz aldım. Arkadaşlar evveleminde müsaadenizle diye ruhuma muhalif gördüğüm halde mâna ve ruha ehemmiyet verdiğim için maatteessüf anadilime ait bir ciheti kaale almamıştım. Şimdi ondan bahsedeceğim. Eğer Ali Süruri Efendi ile Feridun Fikri Bey demin saatlerece hitabete devam ettiği gibi bana da bir iki saat değil bir iki dakika müsaade ederseniz bendeniz müteşekkir kalacağım. Ümid ederim ki onlara; burası encümeni hukuk değildir demediğiniz gibi bana da burası Encümeni dâniş değildir demiyeceksiniz. Birinci maddede yapılan sarf ve nahiv hatası burada da yapıyalım. Meselâ deniyor ki: (İka edilmiş olan ceraim failleri hakkında) Arkadaşlar ceraim failleri denildikte burada terkibi vasfı, vasfı terkibî ve sair terkiboldüğundan bahsetmiyorum. Ceraim failleri denince ne anlaşılabilir olur. Ceraim failleri denince; İka edilmiş olan nedir biliyormusunuz? O faillerdir, bundan bu mâna anlaşılacak için bu ceraimin failleri demek üktiza eder. (Terkibî

izafi olur sesleri) Onu tetkik buyurursunuz. Ben onu anamdan doğduğumdan beri tetkik ediyorum. (Doğru sesleri) Sonra arkadaşlar bâzı yerde (hakkında) bâzı yerde de (haklarında) demiyor. Buna ne dersiniz? Arkadaşlar cürümler failer nasıl cemi iseler burada da haklarında demek lâzımgelir, cemi yapmak icabeder. Efendim iddia ettim ki tâ Abdülhamid zamanından beri bu iş yanlış tutulmuştur ve halen de yanlış tutulmaktadır. Yine iddia ediyorum. Zira son ikinci madde elimde en müdellel bir misaldir.

Feridun Fikri Bey diyor ki; müebbet nefiy ile son sene kürek arasında dağlar kadar fark vardır. Yani on sene kürekler 10 sene nefiyden daha ağırdır. Yani arkadaşlar beni on sene nefiy edeceğinize müebbet küreğe mahkûm edin. On sene kürekle idam cezası arasında da dağlar kadar fark vardır. Beni on sene küreğe mahkûm edeceğinize beni asıverin daha iyidir diyorlar. Bilmem bu mantığı nereden çıkarıyorlar. Ama hukukça mantıkîdir. O başka bahis. Şimdi arkadaşlar soruyorum lehülhamd idama mahkûm kimse yoktur. Böyle olmakla beraber usul yerini bulsun, şekil yerini bulsun böylelikle kıymetli vakitlerimiz berhava olup gidiyor. İdam cezası 15 seneye indirilirse tahminen arkadaşlar müebbet kürek cezası kaç seneye indirilmelidir? Feridun Fikri Beyin deminki mütalâasına nazaran yüz seneye çıkarılmalıdır.

AHMED SÜREYYA B. (Karesi) — Ya hep ya hiç..

TUNALI HİLMİ B. (Devamla) — Maatteessüf en kolay o ama ne yapayım ki pek kısa olduğu için kabul etmiyorsunuz, uzatıyorsunuz. Şimdi arkadaşlar bir hayat gidiyor ona mukabil müebbet kürek 15 seneye indiriliyor. Ben buraya dokunmıyacağım. Ben yalnız şu noktaya temas etmek isterim. Arkadaşlarımdan bazıları da dokundular. Teşekkür ederim. Ben asıl şunu encümen soruyorum. Lütfen encümen iyi dikkat buyurarak iki cevap versin. Arkadaşlar müebbet kürek onbeş seneye indiriliyor. İki kişi müebbet küreğe mahkûmdur. Biri farz ediyorum arkadaşlar yüz sene kürek cezası çekiyor, yaşıyor; neticede affoluyor, çıkıyor. Af değil, af Allah'a mahsustur. Deminki maddeden onu çıkarsanız iyi olur. Tenzil kelimesi daha iyidir. Şimdi arkadaşlar şu mah-

kûm yüz sene yatmakta iken diğer bir mahkum müebbet küreğe ki, daha dün mahkûm olmuş iken bugün neşredeceğiniz kanunla o adamın mesele diğer mahkûmun yüz senesini onbeş seneye tenzil ediyorsunuz ya 99 senesini doldurmuş olan zavallı ihtiyara onbeş seneyi nasıl yükletirsiniz sorarım arkadaşlar. Encümen buna lütfen cevap versin. (Yoktur öyle şey sesleri) Ben misali mübalâğa ile yaparım ki, hakikat bütün çıplaklığıyla çıksın. Mademki, hakikatın meydana çıkmasını istiyorsunuz size alelâde bir misal yapayım. İki mahpus alınız, birini iki sene müebbet küreğe mahkûm, diğerini de otuz sene müebbet küreğe mahkûm farz ediniz. İkisi de müebbet küreğe mahkûm biri otuz seneden beri yatıyor. Otuz olmaz mı? (Olur sesleri) Olabilir değil mi? Teşekkür ederim. Demek vasati bir misal bulabildim. Biri otuz seneden beri yatıyor.

Dr FİKRET B. (Ertuğrul) — Otuz seneden beri yatmış yoktur. (Yoktur öyle şey sesleri)

TUNALI HİLMİ B. (Devamla) — Biri on seneden beri yatıyor. Arkadaşlar yarın onbeş senesini dolduracak fakat bugün doldurmamış. Müsaade buyurunuz. Yanlış söyledim şaşırđım. Biri onbeş seneden beri yatıyor, diğeri dün girmiş mahkûm olmuş yani dünden itibaren yatmaya başlamış. Onbeş seneden beri yatan adamı tekrar onbeş seneye mahkûm ediyorsunuz. Dün hapsaneye girmiş olanla beraber (yanlış öyle değil sesleri) çünkü ilkisi de müebbet kürek (yanlış sesleri, gürlütüler) müsaade buyurun yanlış mı? Encümeni Adliye âzası..

AHMED SÜREYYA B. (Karesi) — Yanlış, yanlış.

TUNALI HİLMİ B. (Devamla) — İdam cezaları onbeş sene küreğe, müebbet kürek cezaları on sene küreğe tahvil edilmiştir, deniyor. Müddete bakınız. Müddet itibariyle yanlışlık vardır. Tekrar etmiyeceğim. Mesele anlaşıldı. Şimdi soruyorum ve tekrar ediyorum. Onbeş seneden beri yatmış olanlarla dün yatmaya başlamış olanları nasıl oluyor da bir tutuyorsunuz? Encümen buna cevap versin? Diğer müebbet kürek ve muvakat kürekten bahsetmiyorum. Arkadaşlar dünyada Abdülhamid zamanındaki yapılmış adaletsizlik kadar şimdiye kadar yapılmış adaletsizlik yoktur. Bu Büyük Mecliste böy-

le kanun çıkarmak katiyen züldür. Reddediyorum. (Zül olamaz sesleri)

REİS — Efendim müzakerenin kifayetine dair bir takrir aldım.

Riyaseti Celileye

Müzakere kâfidir. İkinci maddenin reye konulmasını teklif ederim.

Diyarbakir Mebusu
Zülfü

REİS — Efendim evvelemerde müzakerenin kifayetini reyi âlilerine vaz'edeyim. Müzakere- nin kifayetini kabul edenler lûtfen el kaldırsın. Aksini reye vaz'edeceğim. Müzakereyi kâfi görmiyenler lûtfen el kaldırsın. Müzakere kâfi görülmüştür. Efendim tadil takrirlerini okuyacağım.

Riyaseti Celileye

22 . 12 . 1339

İkinci maddedeki cezaların tahvilinde tenazuru temin için maddenin berveçhi zir tadilini teklif eylerim :

Madde 2. — Birinci maddede mezkûr tarihe kadar ika edilmiş ceraim failleri hakkında hükmolunmuş veya olunacak idam ve müebbet kürek beş sene küreğe, müebbet kalebentlik bes sene kalebentliğe, müebbet nefiy cezaları da üç sene nefye tahvil olunmuştur.

Bozok

Ahmed Hamdi

Riyaseti Celileye

İkinci maddedeki :

İdam cezalarının on sene küreğe, müebbet kürek cezalarının sekiz sene küreğe ve müebbet kalebentlik cezasının kezalik sekiz sene kalebentliğe tenzilini teklif eylerim.

Çorum

Mustafa

Riyaseti Celileye

İkinci maddenin berveçhi âti tadilini arz ve teklif eylerim.

Madde 2. — Birinci maddede mezkûr tarihe kadar ika edilmiş olan ceraim failleri hakkında hükmolunmuş ve olunacak idam cezaları on sene küreğe ve müebbet kürek cezaları yedi buçuk sene küreğe ve müebbet kalebentlik cezaları yedi buçuk sene kalebentliğe ve müebbet nefiy cezaları üç sene nefye tahvil olunmuştur.

Bolu Mebusu
Şükrü

Riyaseti Celileye

Madde 2. — 29 Teşrinievvel 1339 tarihine kadar ika edilmiş olan ceraim failleri hakkında hükmolunmuş veya olunacak idam cezası onbeş sene küreğe ve müebbet kürek cezası onbeş sene küreğe ve muvakkat kalebentlik cezası onbeş sene kalebentliğe ve müebbet nefiy cezası üç sene kalebentliğe ve on sene nefye tahvil ve tenzil olunmuştur.

İkinci maddenin berveçhi bâlâ kabulünü teklif eylerim.

Karahisarî Şarki
Ali Süruri

REİS — Efendim okunan takrirleri birer birer reyi âlilerine vaz'edeceğim. Karahisarî Şarki Mebusu Ali Süruri Efendi, on sene nefye veya üç sene kalebentliğe tahvilini teklif ediyor. Diğer cezalarda bir fark var mı Ali Süruri Efendi?

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarî Şarki) — Diğer cezalarda madde itibariyle yoktur. Fakat müsaade ederseniz bir noktayı tavih edeyim.

Efendim, Hamdi Bey teklifinde idam ile kürek cezasını beş sene küreğe tenzil ediyor. Çok calibi nazardır. Heyeti Celileniz kabul buyurdu- ğu birinci madde ile 15 sene küreğe yedi buçuk seneye tenzil ettik, şimdi müebbet kürek veya idam cezasını nasıl olur da yedi buçuk seneden daha az olan beş seneye indirebiliriz?.. İmkânı yoktur. Yapacağımız tahvilât ve tenzilâtta aynı mantiki müsavâtı takibetmekliğimiz lâzımdır.

FERİDUN FIKRİ B. (Dersim) — Ali Süruri Efendi Hazretleri. Müebbet nefye mahkûm olan bir adam kalebentliğe razı olur mu? Kalebentlik başka, nefiy başka. Çok rica ederim yanlış bir karar vermiyelim.

REİS — Efendim Ali Süruri Efendinin teklifini bir daha okuyarak reyi âlinize vaz'edeceğim.

(Ali Süruri Efendinin takriri tekrar olundu.)

REİS — Efendim işbu teklifi kabul buyuran rüfeka lûtfen elini kaldırsın. Aksini reyi âlilerine vaz'ediyorum. Kabul etmeyenler lûtfen ellérini kaldırsın. Kabul edilmemiştir efendim.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarî Şarki) — Takririmin heyeti umumiyesi reye konmaz; yalnız müebbet kürek (İşte, işte o sesleri) Çünkü encümenle beraberiz. Yalnız müebbet nefiy on seneye tahvil edilir. Mesele bundan ibarettir. (Bitti, bitti sesleri)

(Bolu Mebusu Şükrü Beyin takriri tekrar okundu.)

REİS — Efendim işbu teklifi reyi âlinize vaz' ediyorum. Kabul edenler lûtfen el kaldırsın. Aksini de reyi âlinize arz ediyorum. Kabul etmiyenler lûtfen el kaldırsın. Kabul edilmemiştir. Efendim Çorum Mebusu Mustafa Beyin takririni bir daha okuyup reyi âlinize vaz'edeceğim.

(Mustafa Beyin takriri tekrar okundu.)

AHMED HAMDİ B. (Bozok) — Evvelkinin aynı..

REİS — Efendim Mustafa Beyin takririni nazarı dikkate alanlar lûtfen el kaldırsın. Aksini de reye vaz'ediyorum. Takriri kabul etmiyenler lûtfen el kaldırsın. Kabul edilmemiştir efendim.

Efendim Bozok Mebusu Hamdi Beyin teklifini nazarı dikkatinize arz edeceğim.

(Bozok Mebusu Hamdi Beyin takriri tekrar okundu)

REİS — İşbu teklifi nazarı dikkate alanlar lûtfen el kaldırsın. Aksini reyi âlilerine vaz'edi-

yorum. Takriri kabul etmiyenler lûtfen el kaldırsın. Takrir kabul edilmemiştir. O halde efendim ikinci maddeyi aynen reyi âlilerine arz ediyorum. Maddeyi aynen kabul eden rüfeka lûtfen el kaldırsın.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Reis Bey bizim tadilde el kaldıranlar kadar ekseriyet yok.

REİS — (İsparta Mebusu Hafız İbrahim Efendiye hitaben) İbrahim Efendi zatiâliniz elinizi kaldırıp indirir gibi bir şeyler yaptınız. Maddeyi kabul ettinizmi efendim?

HAFIZ İBRAHİM Ef. (İsparta) — Evet efendim.

REİS — Efendim maddeyi kabul etmiyenler lûtfen el kaldırsınlar. Efendim madde aynen kabul edilmiştir. Pazartesi günü saat bir buçukta içtima etmek üzere Celseyi tatil ediyorum.

Hitamı müzakerat; saat : 5,15

